

Cuadernos Europeos de Deusto

Núm. Especial 04 (Julio 2022)

DOI: <https://doi.org/10.18543/ced042022>

ESTUDOS

Normalizando o galego en Alemaña. O papel da formación universitaria do galego en Leipzig

Normalising the Galician Language in Germany. The Role of Galician University Studies in Leipzig

Carsten Sinner

doi: <https://doi.org/10.18543/ced.2475>

Recibido el 14 de abril de 2022 • Aceptado el 16 de mayo de 2022 • Publicado en línea: julio de 2022

Derechos de autoría (©)

Los derechos de autor (para la distribución, comunicación pública, reproducción e inclusión en bases de datos de indexación y repositorios institucionales) de esta publicación (*Cuadernos Europeos de Deusto, CED*) pertenecen a la editorial Universidad de Deusto. El acceso al contenido digital de cualquier número de *Cuadernos Europeos de Deusto* es gratuito inmediatamente después de su publicación. Los trabajos podrán leerse, descargarse, copiar y difundir en cualquier medio sin fines comerciales y según lo previsto por la ley; sin la previa autorización de la Editorial (Universidad de Deusto) o el autor. Así mismo, los trabajos editados en CED pueden ser publicados con posterioridad en otros medios o revistas, siempre que el autor indique con claridad y en la primera nota a pie de página que el trabajo se publicó por primera vez en CED, con indicación del número, año, páginas y DOI (si procede). Cualquier otro uso de su contenido en cualquier medio o formato, ahora conocido o desarrollado en el futuro, requiere el permiso previo por escrito del titular de los derechos de autor.

Copyright (©)

Copyright (for distribution, public communication, reproduction and inclusion in indexation databases and institutional repositories) of this publication (*Cuadernos Europeos de Deusto, CED*) belongs to the publisher University of Deusto. Access to the digital content of any Issue of *Cuadernos Europeos de Deusto* is free upon its publication. The content can be read, downloaded, copied, and distributed freely in any medium only for non-commercial purposes and in accordance with any applicable copyright legislation, without prior permission from the copyright holder (University of Deusto) or the author. Thus, the content of CED can be subsequently published in other media or journals, as long as the author clearly indicates in the first footnote that the work was published in CED for the first time, indicating the Issue number, year, pages, and DOI (if applicable). Any other use of its content in any medium or format, now known or developed in the future, requires prior written permission of the copyright holder.

Cuadernos Europeos de Deusto

ISSN: 1130-8354 • ISSN-e: 2445-3587, Núm. Especial 04 (Julio 2022), Bilbao

© Universidad de Deusto • <http://ced.revistas.deusto.es>

Normalizando o galego en Alemaña. O papel da formación universitaria do galego en Leipzig

*Normalising the Galician Language in Germany.
The Role of Galician University Studies in Leipzig*

Carsten Sinner
Universidade de Leipzig
sinner@rz.uni-leipzig.de

doi: <https://doi.org/10.18543/ced.2475>

Recibido el 14 de abril de 2022
Aceptado el 16 de mayo de 2022
Publicado en línea: julio de 2022

Sumario: I. Introducción.—II. Antecedentes: o estudo do galego en Alemaña.—III. O galego no Departamento de Lingüística Aplica e Tradlatoloxía da Universidade de Leipzig.—IV. Conclusións.

Resumo: A contribución traça os antecedentes do estudo do galego en Alemaña e o camiño seguido a partir de 2010, para incluír o galego no currículo académico en Leipzig e forzar, desta forma, o recoñecemento do galego e, ao mesmo tempo, da pluralidade lingüística de España en Alemaña. Prestarase especial atención, por un lado, á programación e ao desenvolvemento dos Estudos galegos no cadro da priorización e focalización das linguas minorizadas europeas na Universidade de Leipzig e, por outro, ás consecuencias da implantación do galego no ámbito académico alemán noutras esferas institucionais, para logo debater como inciden na normalización e promoción do galego a nivel internacional.

Palabras chave: Galego en Alemaña, historiografía dos Estudos galegos, galego como lingua estranxeira, Centros de Estudos Galegos, tradución e interpretación.

Abstract: *The contribution presents the history of the study of Galician in Germany and the path followed, since 2010, in order to include Galician in the academic curriculum at Leipzig University and thus promote the recognition of Galician and, at the same time, the linguistic plurality of Spain. Special attention is paid to the planning and development of Galician Studies within the framework of the prioritisation of and focus on European minority languages at Leipzig University, on one hand, and to the consequences of the implementation of Galician in the German academic environment in other institutional settings, on the other hand. Finally, the chapter discusses how they impact on the normalisation, recognition and promotion of Galician from the international perspective.*

Key words: *Galician in Germany, historiography of Galician Studies, Galician as a Foreign language, translation and interpreting.*

I. Introducción

En 2010, coincidindo co establecemento do Centro de Estudos Galegos na Universidade de Leipzig, incluíuse a formación de galego no cadro das carreiras de tradución, interpretación e translatoxía que ofrece o Departamento de Lingüística Aplicada e Translatoxía (IALT) desta universidade alemá. Instáuranse así, por primeira vez, titulacións universitarias de galego nunha universidade fóra de Galicia e fóra de España. Dende entón, os estudos galegos integráronse como optativas obrigatorias en moitas outras carreiras, como o Grao de Linguas Minorizadas Europeas e os diferentes Graos e Posgraos de Estudos Románicos ofrecidos na Facultade de Filoloxía, e como opción obrigatoria no cadro da oferta de *Contemporary Celtic Languages*, ou nun módulo de Estudos Galegos dunha duración de dous ou tres semestres como oferta central elixible por estudantes de calquera das especialidades que integran a oferta de titulacións outorgadas pola Universidade de Leipzig. O feito de que se formasen profesionais de tradución, interpretación e outras carreiras tanto filolóxicas como de enxeñaría, estudos sociais, dereito, medicina etc. comportou unha cumprida serie de consecuencias académicas, administrativas e políticas que aumentaron a visibilidade e o recoñecemento da lingua galega, como son, por exemplo, a necesidade de promover a creación de siglas internacionais de rexistro bibliográfico (mudándose así a práctica de incluír títulos en galego baixo a sigla do portugués) ou a fixación dos procedementos legais para a acreditación de tradutores xurados de galego e alemán para tribunais e notarías.

Esta contribución traza os antecedentes do estudo do galego en Alemaña e o camiño seguido a partir de 2010, para incluír o galego no currículo académico en Leipzig e forzar, desta forma, o recoñecemento do galego e, ao mesmo tempo, da pluralidade lingüística de España. Prestarase especial atención, por un lado, á programación e ao desenvolvemento dos Estudos galegos no cadro da priorización e focalización das linguas minorizadas europeas na Universidade de Leipzig e, por outro, ás consecuencias da implantación do galego no ámbito académico alemán noutros ámbitos institucionais, para logo debater como inciden na normalización e promoción do galego a nivel internacional.

II. Antecedentes: o estudo do galego en Alemaña

Se ben na área xermanofalante o galego é menos coñecido ca outras linguas, hai moito tempo que se debate entre os romanistas de fala alemá o lugar do idioma de Galicia entre as linguas románicas. O galego foi re-

coñecido por romanistas alemáns como lingua románica de igual rango e valor cás outras linguas románicas máis cedo que noutros ámbitos lingüísticos.

A romanística alemá contribuíu decididamente ao estudo do galego, xa nos inicios da romanística como disciplina. Se ben ao clasificalo como dialecto non impedían os argumentos que «xustificaban» supostamente a minorización do galego, os estudos románicos de finais do século XIX reforzaron as posicións dos principais intelectuais galegos do Rexurdimento (que querían subliñar a posición especial do seu idioma), ao privaren as forzas castelán-centristas dos argumentos esenciais para fundamentar a súa ideoloxía nos debates lingüísticos sobre o lugar do galego, como a subordinación ao castelán, a imposibilidade de crear unha ortografía para a lingua galega etc.¹ Aínda que autores como Diez², Gröber³ e Meyer-Lübke⁴ vían o idioma galego como indubidablemente ligado ao portugués e algúns autores como Michaëlis de Vasconcelos e Braga⁵ defendían que o galego debería estudarse no marco do tronco occidental das linguas ibéricas, ou resaltaban que a literatura medieval galego-portuguesa era máis importante cá literatura de Castela, a consideración da integración da área lingüística galega no Estado español e a influencia pola lingua nacional, o castelán, xa suxería un desenvolvemento particular que o afastaba do portugués⁶.

¹ Jenny Brumme, «Das Galegische unter den romanischen Sprachen bei F. Diez, G. Gröber und W. Meyer-Lübke», en *Leipziger Romanistische Beiträge*, ed. Klaus Bochmann, Matthias Perl e Gerd Wotjak (Leipzig: KMU, 1988), 1-10, p. 7.

² Friedrich Diez, *Grammatik der romanischen Sprachen*, 3 vols. (Bonn: Weber, 1836-1844, 21856, 51882).

³ Gustav Gröber, ed., *Grundriß der romanischen Philologie* (Strassburg: Trübner, Vol. I 1888, Vol. II/1 1902, Vol. II/2 1897, Vol. II/3 1901, 21904-1906); Gustav Gröber, «Die romanischen Sprachen. Ihre Einteilung und äußere Geschichte», en *Grundriß der romanischen Philologie*, ed. por Gustav Gröber (Strassburg: Trübner, Vol. I, 1888), 535-563.

⁴ Wilhelm Meyer-Lübke, *Grammatik der romanischen Sprachen* (Leipzig: Reisland, vol. I 1890, vol. II 1894, vol. III 1899, vol. IV 1902).

⁵ Carolina Michaëlis de Vasconcelos e Theophilo Braga, «Geschichte der portugiesischen Litteratur», en: *Grundriß der romanischen Philologie*, vol. II/2, ed. por Gustav Gröber (Strassburg: Trübner, 1897), 129-382.

⁶ Diez, *Grammatik...*; Michaëlis de Vasconcelos e Braga, «Geschichte der portugiesischen Litteratur», en Carolina Michaëlis, *Studien zur romanischen Wortschöpfung* (Leipzig: Brockhaus, 1876); Jules Cornu, «Die portugiesische Sprache», en *Grundriß der romanischen Philologie*, vol. 1., ed. por Gustav Gröber (Strassburg: Trübner, 1888), 917-1030; Jules Cornu, «Neugalizische Formenlehre», en *Grundriß der romanischen Philologie*, vol. 1, ed. por Gustav Gröber (Strassburg: Trübner, 1888), 1031-1037, publicado en castelán: Jules Cornu, «Morfología del gallego moderno», segunda edición mejorada y aumentada, tradución por F. Martínez Morás, *Boletín de la Academia Gallega* n.º 1 (1906): 7-9, n.º 2 (1906): 28-30, n.º 3 (1906): 52-54, n.º 4 (1906): 75-77, n.º 5 (1906): 99-101; cf. Brumme, «Das Galegische unter den romanischen Sprachen bei F. Diez, G. Gröber und W. Meyer-Lübke», 4-7.

Ao longo das primeiras décadas do século xx, varios romanistas alemáns pasaron períodos prolongados en Galicia para recoller datos lingüísticos; destacamos a Fritz Krüger, que despois dunha primeira viaxe en 1921, nos anos 20 e 30 estivo varias veces en Galicia (e no norte de Portugal) para estudar, sobre todo, o léxico e a cultura material de Sanabria, e o léxico rural da zona comprendida entre Asturias, Miño e Tras-os-Montes, tendo en conta o galego⁷. Krüger publicou tamén sobre o galego no seu exilio arxentino, a onde fuxiu despois do fin da Segunda Guerra Mundial para escapar dunha posible persecución pola súa implicación no nacionalsocialismo⁸. Como sinala Regueira, «[a]o longo do século xx a lingua e a cultura galegas foran empezando a ser estudadas nalgunhas universidades, sobre todo alemás, mais de maneira limitada á investigación levada a cabo por unhas poucas figuras illadas, deixando á parte a literatura medieval e facendo excepción de Krüger e dos seus discípulos da universidade de Hamburgo»⁹: Walter Ebeling, Walter Schroeder e Hans-Karl Schneider¹⁰. Harri Meier, o máis visible dos alumnos de Krüger, que se doutorou en Hamburgo cun estudo sobre a formación dos espazos lingüísticos iberorrománicos, e que foi, de 1940 a 1945, catedrático en Leipzig, tivo en

⁷ Fritz Krüger, «Vocablos y cosas de Sanabria», *Revista de Filología Española* 10 (1923): 153-156; Fritz Krüger, *El dialecto de San Ciprián de Sanabria* (Madrid: Hernando, 1923); Fritz Krüger, *Die Gegenstandskultur Sanabrias und seiner Nachbargebiete. Ein Beitrag zur spanischen und portugiesischen Volkskunde* (Hamburg: L. Friederichsen & Co, 1925); Fritz Krüger, «Mezcla de dialectos», en *Homenaje a Menéndez Pidal. Miscelánea de estudios lingüísticos, literarios e históricos*, vol. 2. (Madrid: Hernando, 1925), 121-166; Fritz Krüger, «Die nordwestiberische Volkskultur», *Wörter und Sachen* 10 (1927): 45-137; publicado en castelán: *El léxico rural del noroeste ibérico* (Madrid: CSIC, 1947); cf. Xosé Luis Regueira Fernández, «A contribución alemana á lingüística galega», en *Homenaxe ó profesor Constantino García*, vol. 2., ed. por Mercedes Brea e Francisco Fernández Rei (Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela, 1991), 155-178, p. 156; e Xosé Luís Regueira, «Os estudos de lingua (e cultura) galega fóra de Galicia», en *En memoria de tanto miragre. Estudos dedicados ó profesor David Mackenzie*, ed. por Francisco Dubert García, Gabriel Rei-Doval e Xulio Sousa (Santiago de Compostela: Universidade Santiago de Compostela, 2015), 161-175, p. 161.

⁸ Fritz Krüger, «Galicia visto por un extranjero», *Opinión Gallega* (Buenos Aires), año XII, n.º 170 (1956): 9-10; Fritz Krüger, «Aportes a la fonética dialectal de Sanabria y de sus zonas colindantes», *Revista de Filología Española* 48 (1965 [=1967]), n.º 3-4: 251-282; cf. Sol Pérez Corti, «Fritz Krüger en la Argentina: sobre *El argentinismo "es de lindo"*», *Boletín de la Sociedad Española de Historiografía Lingüística* 13 (2019): 257-275.

⁹ Regueira, «Os estudos de lingua (e cultura) galega fóra de Galicia», 161.

¹⁰ Walter Ebeling, «Die landwirtschaftliche Geräte im Osten der Provinz Lugo (Spanien). Sach- und wortkundliche Untersuchungen», *Volkstum und Kultur der Romanen* 5 (1932): 50-151; Walter Schroeder, «Die Fischerboote von Finisterre», *Volkstum und Kultur der Romanen* 10 (1937): 157-211; Hans-Karl Schneider, «Studien zum Galizischen des Limiabeckens (Orense-Spanien)», *Volkstum und Kultur der Romanen* 11 (1938): 69-145 e 193-281; cf. Regueira Fernández, «A contribución alemana á lingüística galega», 157-159, e Regueira, «Os estudos de lingua (e cultura) galega fóra de Galicia», 162-163.

conta o galego en diferentes ocasións, mais sobre todo nos últimos anos do seu labor académico, xa xubilado da súa cátedra en Bona¹¹. Tamén forman parte da escola de Hamburgo algúns traballos sobre os cancioneros medievais da Galicia, que Xosé Luís Regueira presenta con algúns pormenores¹². As *Cantigas de Santa Maria* foron o campo de investigación do filólogo Walter Mettmann, catedrático de filoloxía románica en Münster de 1962 a 1991¹³. Outro romanista, Joseph Maria Piel, alumno de Meyer-Lübke e catedrático en Colonia de 1953 a 1968, centrou boa parte da súa obra na gramática histórica e en cuestións etimolóxicas e onomásticas da zona correspondente coa *Gallaecia* romana¹⁴.

Co comezo da normalización do galego o interese dos romanistas xermanofalantes en xeral, e alemáns en particular, intensifícase, centrándose

¹¹ Harri Meier, «Port. *laje*, gal. *laxe* und form- und bedeutungsverwandte Wörter», *Romanische Forschungen* 63 (1951): 1-15; Harri Meier, «Port. *bouça*, gal. west.-span. *bouza*», *Romanische Forschungen* 63 (1951): 190-191; Harri Meier, «Problemas de gramática galega (I): Los tiempos gramaticales de futuridad», *Verba* 1 (1974): 7-15; Harri Meier, «Problemas de gramática galega (II): Los tiempos gramaticales de pasado», *Verba* 2 (1975): 39-44; Harri Meier, «Problemas de gramática galega (III): La colocación de los pronombres personales átonos», *Verba* 3 (1976): 45-52; Harri Meier, «Galizische Etymologien», *Verba* 4 (1977): 19-26; Harri Meier, «Galizische Beiträge zu zwei lateinisch-romanischen Wortfamilien», *Verba* 8 (1981): 215-228.

¹² Jules Cornu, «Estoria troyaa acabada era de mill et quatroçentos et enze annos (1373)», en *Miscellanea linguistica in onore di Graziadio Ascoli* (Torino: E. Loescher, 1901), 95-128; Adolf Bieler, *Beitrage zur Lautlehre und Verbalflexion der altgalizischen Urkundensprache* (Hamburg: Goldschagg, 1920); Rudolf Rübescamp, *Die Sprache der altgalizischen Cantigas de Santa Maria von Alfonso el Sabio* (Hamburg: Universität Hamburg, 1930); Margot Spöner, «Documentos antiguos de Galicia», *Anuari de l'Oficina Romànica de Lingüística i Literatura* 7 (1934): 113-192; cf. Regueira Fernández, «A contribución alemana á lingüística galega», 160; a tese de doutoramento de Margot Spöner mencionada polo autor galego curiosamente non aparece na listaxe de teses dirixidas por Fritz Krüger que se publica en Mendoza en 1959: «*La Escuela de Hamburgo*». *Tesis de filología románica procedentes del Seminar für romanische Sprache und Kultur y presentadas a la Facultad de Filosofía de la Universidad de Hamburgo bajo la dirección de FRITZ KRÜGER de 1928 a 1945*, Mendoza, 1959.

¹³ Walter Mettmann, *Afonso X O Sábio: Cantigas de Santa Maria*. Edición e glossário por W. Mettmann, 4 vols (Coimbra: Universidade de Coimbra, 1959, 1961, 1964, 1972).

¹⁴ Entre moitos outros, Joseph Maria Piel, «As águas na toponimia galego-portuguesa», *Boletim de Filologia* 8 (1947), n.º 4: 305-342; Joseph Maria Piel, «Nomes de lugar referentes ao relevo e ao aspecto geral do solo. Capítulo de uma toponimia galego-portuguesa», *Revista Portuguesa de Filologia* 1 (1947): 153-198; Joseph Maria Piel, «Nomes de “possesores” latino-cristãos na toponimia asturogalego-portuguesa», *Biblos* 23 (1947), 143-202 e 283-407. Joseph Maria Piel, *Miscelânea de etimologia portuguesa e galega* (Coimbra: Universidade de Coimbra, 1953), Joseph Maria Piel, «Considerações gerais sobre toponímia e antroponímia galegas», *Verba* 6 (1979) 5-11; cf. Regueira Fernández, «A contribución alemana á lingüística galega», 161-163, Regueira, «Os estudos de lingua (e cultura) galega fóra de Galicia», 163 e Ramón Lorenzo, «Joseph M. Piel», *Verba* 19 (1992): 491-500.

na lingua actual e en aspectos sociolingüísticos¹⁵. Se ben cabe subliñar que, nos inicios, a maioría dos investigadores xermanofalantes que se pronunciaron sobre o galego adoptaron a posición defendida por moitos filólogos e hispanistas españois, que rexeitaban a normalización e oficialidade do galego, o que se manifestou, por exemplo, na ausencia de moitos deles no XIX Congreso de Lingüística Románica celebrado en Santiago de Compostela en 1989¹⁶. Amais, nos primeiros tempos após os inicios da Transición española, nas intervencións e publicacións de varios autores xermanofalantes respecto do galego, nótase aínda «unha total falla de actualización», como cita Carballa o que dixo Ramón Lorenzo sobre unha intervención do suízo Gerold Hilty, para dar só un exemplo¹⁷. Sobre o primeiro evento académico en Alemaña dedicado exclusivamente ao galego, no primeiro coloquio internacional *Tradición, actualidade e futuro do galego*, na Universidade de Tréveris en 1980, di Dieter Kremer que, igual que o segundo, realizado en 1993 na mesma universidade, aínda «se caracterizou polo feito de a absoluta maioría dos participantes activos ter vido da propia Galicia e de un debate internacional que dificilmente podía ter lugar debido a unha falta de interese por Galicia»¹⁸ e o galego.

Son case excepcións as posicións de Dieter Kremer, que en 1995 argumenta que os investigadores alemáns non deben tomar posición respecto do papel do galego en Galicia e limitarse a respectar a realidade e considerar como feito o galego como lingua normalizada e cooficial en Galicia¹⁹, e tamén de Eugenio Coseriu que, nun artigo de 1987, deixa claro que non é tarefa dos lingüistas solucionar problemas de política lingüística, e que é un debate político que corresponde só aos galegos²⁰; bo exemplo da postura

¹⁵ O primeiro traballo que se centra nos movementos sociais en torno á lingua parece ser o de Burkhard Voigt, «Interrelación entre nación, clase y lengua en Galicia», en *Bildung und Ausbildung in der Romania. Akten des 15. Romanistentages in Gießen 1977*, vol. 3, *Iberische Halbinsel und Lateinamerika*, ed. por Rolf Kloepfer (München: Fink, 1979), 439-453; cf. a mención que fai Regueira Fernández, «A contribución alemana á lingüística galega», 164.

¹⁶ Cf. *A Nosa Terra*, «A oficialidade do galego polémica no Congreso de Lingüística Románica», *A Nosa Terra* 399 (14 de setembro de 1989), 1; Xan Carballa, «A declaración do galego como idioma oficial, en detrimento do castellano, motivo de ausencia dos linguistas da Academia Española», *A Nosa Terra* 399 (14 de setembro de 1989), 10-11, <https://anosaterra.com/no-399-14-de-setembro-de-1989/>; A. Gil Hernández, «“Anotações” ao texto de Schmidt-Radefeldt, Jürgen (1990): «Aspectos da interferencia lingüística. O exemplo do galego. («Anotações» de A. Gil Hernández)», *Agália* 22 (1990): 131-142, 143-144, nota*.

¹⁷ Carballa, «A declaración do galego como idioma oficial, en detrimento do castellano, motivo de ausencia dos linguistas da Academia Española», 11.

¹⁸ Dieter Kremer, «Das Galicische zwischen Lusitanistik und Hispanistik», *Galicien-Magazin* 3 (1995), 4-8, p. 4; tradución miña.

¹⁹ Kremer, «Das Galicische zwischen Lusitanistik und Hispanistik», 5.

²⁰ Eugenio Coseriu, «El gallego y sus problemas: Reflexiones frías sobre un tema cantante», *Lingüística Española Actual* 9, n.º 1 (1987): 127-138.

de que os lingüistas deben limitarse aos aspectos de índole lingüística, pero que si poden tratar problemas de planificación lingüística é a posición de Ursula Esser, que na Universidade de Aachen presentou, xa no ano 1985, o seu traballo de licenciatura co título *Ausbausprache Galicisch*, publicado despois parcialmente en galego, e no ano 1989 a tese de doutoramento sobre o proceso de constitución do galego en lingua de cultura e da súa emancipación social desde o século XIX²¹. Como conclúe Kabatek sobre a situación no occidente alemán: «o galego seguíase considerando un dialecto do portugués, con interese sobre todo dialectolóxico. Deste xeito, os romanistas alemáns tardaron en ocuparse doutros aspectos da lingua galega»²². E Johannes Kabatek xulga, en 1998, que a falta de información sobre o galego tamén levou repetidamente á perpetuación de prexuízos, e aínda que moitos romanistas teñan unha opinión decidida sobre o status do galego entre as linguas románicas, sobre a relación entre portugués e galego desde a Idade Media ou sobre o estado do debate ortográfico, poucos abordaron realmente estas cuestións en profundidade²³.

Na República Democrática Alemá, a situación foi diferente, pois, en tódolos estudos romanísticos da tardía RDA que se ocuparon do galego, este é identificado claramente como lingua propia. Na entón Universidade Carlos Marx de Leipzig, houbo varios investigadores que se ocuparon da lingua galega nos anos 80, centrándose moi cedo xa na actualidade deste idioma. Cabe subliñar aquí o traballo do romanista Klaus Bochmann, quen promoveu a tradución das *Memorias dun neno labrego*, de Xosé Neira Vilas, ao alemán²⁴, obra sobre a que tamén chegou a realizar un influente estudo²⁵. Bochmann, moi interesado en aspectos sociolingüísticos das linguas

²¹ Ursula Esser, «O galego, lingua en elaboración», tradución por Rosa López Gato e Xosé-Luis Regueira, *Verba* 93 (1986): 334-343; Ursula Esser, «Antecedentes da moderna planificación lingüística en Galicia: Frai Martín Sarmiento e Marcial Valladares», *Cadernos de lingua* 3 (1991): 161-164; Ursula Esser, *Die Entwicklung des Galizischen zur modernen Kultursprache. Eine Fallstudie zur aktuellen Sprachplanung* (Bonn: Romanistischer Verlag, 1990); cf. Regueira Fernández, «A contribución alemana á lingüística galega», 166-167 e Regueira, recensión de Ursula Esser, *Die Entwicklung...*, *Cadernos de lingua* 3 (1991): 204-207.

²² Johannes Kabatek, «Os estudos sobre lingua galega en Alemaña», *Galicien-Magazin* 3 (1997): 9-11; p. 9.

²³ Johannes Kabatek, «Das Galicische in der deutschsprachigen Romanistik in Forschung, Lehre und Institutionen», en *Bestandsaufnahme und Zukunftsperspektiven der deutschsprachigen Lusitanistik: Standpunkte und Thesen*, ed. por Dietrich Briesemeister e Axel Schönberger (Frankfurt am Main: TFM, 1998), 307-316, p. 310.

²⁴ Xosé Neira Vilas, *Tagebuch einer Kindheit in Galicien*. Aus dem Galegischen übertragen von Gudrun Hohl (Leipzig e Weimar, Kiepenheuer, 1984).

²⁵ Klaus Bochmann, «Xosé Neira Vilas, Galicien und die galegische Literatur», en *Tagebuch einer Kindheit in Galicien*, Xosé Neira Vilas (Leipzig e Weimar, Kiepenheuer, 1984), 87-118.

románicas, xa nos anos 80 dedicou unha serie de traballos ao galego, entre eles algúns sobre a normalización lingüística e a posición sociolingüística desta lingua en España²⁶. Neste contorno académico aparecen tamén os traballos de índole sociolingüística e historiográfica de Jenny Brumme²⁷, a tese de doutoramento de Sabine Albrecht sobre o proceso de codificación do galego²⁸, e un traballo sobre glotopolítica publicado polo grupo de sociolingüística dirixido por Klaus Bochmann que aparece, após a reunificación alemá, no ano 1993²⁹. Na Universidade Humboldt de Berlín, nos últimos anos da RDA, Ulf Hermann dedicouse á lingua galega³⁰, mais este romanista especializado no galego tivo que deixar a Universidade de Humboldt ao democratizarse esta institución pouco despois da reunificación das

²⁶ Klaus Bochmann, «Bemerkungen zur Sprachsituation in Spanien», *Linguistische Arbeitsberichte* 25 (1979): 12-26; Klaus Bochmann, «En torno al problema de la normalización del gallego contemporáneo», *Linguistische Arbeitsberichte* 40 (1983): 2-15; Klaus Bochmann, «Problemi della 'normalizzazione' della lingua gallega», en *Guida ai dialetti veneti*, vol. 6, ed. por Manlio Cortelazzo (Padova, CLEUP, 1985), 223-232, publicado en galego como «Problemas da 'normalización' da lingua galega», *Grial* 91 (1986): 18-28; Klaus Bochmann, *Regional- und Nationalitätensprachen in Frankreich, Spanien und Italien* (Leipzig, Enzyklopädie, 1989).

²⁷ Jenny Brumme, «Langzeitwirkungen der Französischen Revolution: Der Spanische Unabhängigkeitskrieg (1808-1814) als Katalysator für die Entwicklung des Sprachbewußtseins in Galicien, Katalonien, auf den Balearischen Inseln und im Land València», *Linguistische Arbeitsberichte* 62 (1987): 70-88; Brumme, «Das Galegische unter den romanischen Sprachen bei F. Diez, G. Gröber und W. Meyer-Lübke»; Jenny Brumme, «¿Idioma ó dialecto? Emilia Pardo Bazán zur Stellung des Galegischen», *Linguistische Arbeitsberichte* 69 (1989): 83-90; Jenny Brumme, «Sprachpolitik katalanischer und galegischer Regionalisten im Vergleich und ihr Verhältnis zur glottopolitischen Erbschaft der Französischen Revolution», en *Studien zur Sprache und Literatur Galiciens. Akten des 1. gemeinsamen Kolloquiums der deutschsprachigen Lusitanistik und Katalanistik* (Berlin, 20-23. 9. 1990), lusitanistischer Teil, vol. VIII, ed. por Ulfried Herrmann e Axel Schönberger (Frankfurt am Main: Domus Editoria Europae, 1991): 89-102; Jenny Brumme, «Acercas de la política lingüística de los regionalismos catalán y gallego (1874-1898)», en *Actas do XIX Congreso Internacional de Lingüística i Filoloxía Románicas, Universidade de Santiago de Compostela, 1989*, vol. III, Lingüística Pragmática e Sociolingüística, ed. por Ramón Lorenzo. (A Coruña: Universidade de Santiago de Compostela, 1992), 81-87.

²⁸ Sabine Albrecht, *Untersuchungen zum Sprachwandel in Galicien: die Herausbildung der galegischen Standardnorm* (Leipzig: Karl-Marx-Universität, 1990); Sabine Albrecht, *Die Standardnorm des Galicischen* (Bonn: Romanistischer Verlag, 1992); Sabine Albrecht, «En torno á codificación do galego», *Grial: revista galega de cultura* 114 (1992): 223-230.

²⁹ Klaus Bochmann et al., eds., *Sprachpolitik in der Romania. Zur Geschichte sprachpolitischen Denkens und Handelns von der Französischen Revolution bis zur Gegenwart* (Berlin e New York, de Gruyter: 1993).

³⁰ Ulfried Hermann, «Das Galicische. Eine romanische Sprache in Spanien» (Habilitationsschrift, Humboldt-Universität zu Berlin, 1987), publicado como *Das Galicische: Studien zur Geschichte und aktuellen Situation einer nationalen Sprache in Spanien* (Frankfurt am Main: TFM/ DEE, 1990).

dúas Alemañas. É certamente significativo o feito de que este período tamén estea marcado polos debates sobre o nome da lingua e a variación e vacilación no uso das diferentes propostas. Amais do uso dos termos *Gallizisch*, *Galizisch* ou *Galicisch* que se orientan na práctica dos traballos máis antigos dos estudos románicos en lingua alemá, por diversas razóns tamén se utiliza, nesta época, o termo *Galegisch*, vinculado ao nome endógeno *Galegisch* (cf., por exemplo, o razoamento de Bochmann, ao que seguen Brumme e Albrecht)³¹. Ao longo dos anos 90, imponse, porén, a denominación *Galicisch*³².

No occidente, ou sexa, na República Federal Alemá, como xa vimos, o galego ata os anos 90 non recibe moita atención. Como explica moi acertadamente Xosé Luís Regueira, é só a partir do final da ditadura que o galego, máis concretamente, a situación sociolingüística do galego, empezou a ser obxecto de atención; neste aumento de interese, as universidades alemás tiveron un papel moi especial³³. A partir dos últimos anos da década de 1980, a presenza da lingua galega esténdese a través de cursos intensivos para estranxeiros «e sobre todo grazas á creación dunha rede de centros de estudos galegos en diferentes universidades europeas e americanas»³⁴. Dende 1987 lévanse a cabo os cursos de lingua e cultura galegas para estranxeiros en Santiago de Compostela, coorganizados pola Dirección Xeral de Política Lingüística da Xunta de Galicia, a Universidade de Santiago de Compostela e a Real Academia Galega³⁵. Como sinala Manuel González González en 2006, os resultados destes cursos foron enormemente positivos, a súa demanda crecía de ano en ano e o efecto para a investigación do galego no estranxeiro foi considerable: «Polas súas aulas pasou un número impor-

³¹ Bochmann, «Xosé Neira Vilas, Galicien und die galegische Literatur», 89; Brumme, «Das Galegische unter den romanischen Sprachen bei F. Diez, G. Gröber und W. Meyer-Lübke», 8; Albrecht, *Untersuchungen...*

³² Mentres que na tese de doutoramento de Albrecht, *Untersuchungen...* de 1990, por exemplo, aínda aparece *Galegisch*, na versión publicada do traballo en 1992, Albrecht, *Die Standardnorm...*, xa se empregou *Galicisch*. Aínda hoxe parece que compite coa forma *Galizisch*, nome que aparece, por exemplo, na listaxe de linguas que poden configurarse no programa de Word en alemán, se ben nas ciencias e entre académicos hoxe se prefiren *Galicisch* e *Galicien*, por seren *Galizisch* e *Galizien* as formas que fan referencia a unha rexión histórica no sur de Polonia e no occidente de Ucraína. Cf. tamén Dieter Kremer, «Das Galicische zwischen Lusitanistik und Hispanistik», 4, quen ve de forma crítica a proposta de *Galegisch* como nome da lingua.

³³ Regueira, «Os estudos de lingua (e cultura) galega fóra de Galicia», 161.

³⁴ Regueira, «Os estudos de lingua (e cultura) galega fóra de Galicia», 161.

³⁵ Manuel González González, «O ensino do galego como lingua estranxeira», en *Enciclopedia del español en el mundo, Anuario del Instituto Cervantes 2006-2007*, ed. por José María Martínez (Barcelona: Círculo de Lectores e Plaza & Janés, 2006), 391-392; Takeshi Kakiyama, «A difusión exterior do galego e a diáspora galega», *Madrygal. Revista de Estudios Gallegos* 22 (2019): 277-284, p. 281, indica que os cursos veñen organizándose desde 1988.

tante de profesores de distintas universidades europeas, americanas e asiáticas, algúns deles figuras eminentes da romanística. E entre os seus froitos podemos salientar a formación dun número considerable de profesores de lingua galega en diversas universidades de todo o mundo, un gran número de traballos de investigación sobre a lingua, a literatura, a sociolingüística ou a lexicografía galegas»³⁶. O obxectivo orixinal foi «formar especialistas ou profesionais do galego para fomentar os estudos galegos en diferentes países»³⁷. Polos cursos pasaron miles de alumnos (nalgúns anos, o número de alumnos chegou a acadar os 160: en 2002 e 2003) e, sobre todo nos primeiros anos, foron moitos alumnos de universidades alemás³⁸.

Son os anos das vacas gordas en España, e isto tamén o notan as institucións ocupadas da normalización e promoción do galego, pois dispoñen de cartos para as organizacións dos mencionados cursos intensivos para estranxeiros, ou, no caso da Xunta de Galicia, para financiar lectorados de lingua no estranxeiro, subvencionar asociacións de galego no estranxeiro e ata revistas como a *Galicien-Magazin*, publicada dende 1996 e durante pouco máis de 10 anos polo Centro de Galego de Tréveris e a asociación xermano-galega (Deutsch-Galicische Gesellschaft e.V.), fundada en 1993, ata que a crise financeira do 2008 obrigou á Xunta a pechar lectorados e a retirar as subvencións substanciosas a algunhas institucións estranxeiras. O primeiro lectorado fundado en 1992 en Alemaña foi o de Tréveris, dirixido por Dieter Kremer, discípulo de Piel (de quen herdara o interese polo galego e as boas relacións coas institucións galegas), que funcionou xunto co centro de documentación sobre Galicia (cf. *infra*), e pechou en 2009³⁹; o segundo lectorado, fundado en 1995, foi o de Heidelberg, que existe ata hoxe, e seguiron lectorados en Berlín (Freie Universität, 1997), Tubinga (2005) e Kiel (2007), todos activos ata o presente⁴⁰. O aumento da preocupación polo galego en Alemaña durante estes anos pode sen dúbida ser explicado polos subsidios concedidos polo goberno de Galicia, mais como algúns dos romanistas que comezaron a ocuparse do galego durante este período conti-

³⁶ González González, «O ensino do galego como lingua estranxeira», 392. Cf., neste sentido, tamén Johannes Kabatek, «Os estudos sobre lingua galega en Alemaña», 11.

³⁷ Kakihara, «A difusión exterior do galego e a diáspora galega», 281-282.

³⁸ Kakihara, «A difusión exterior do galego e a diáspora galega», 282.

³⁹ María Luz Suárez Castiñeira e Alexandre Gaiferos Parrado Freire, *A integración das linguas rexionais ou minoritarias no Espazo Europeo da Educación Superior. O galego como caso de estudo* (Bilbao: Universidad de Deusto, 2011), 44.

⁴⁰ Suárez Castiñeira e Parrado Freire, *A integración...*, 47; a diferenza da indicación que dan estes autores da apertura do lectorado de Tubinga, 2001, o propio Centro de Estudos Galegos da Universidade de Tubinga sinala que iniciou o seu labor no ano 2005: «Romanisches Seminar, Centro de Estudos Galegos», Eberhard-Karls-Universität Tübingen, acceso o 28 de maio de 2022, <http://www.romling.uni-tuebingen.de/galego/>.

núan a traballar coa lingua galega e tamén a consideran no seu ensino, este investimento debe certamente ser considerado particularmente sustentable. Outro efecto dos lectorados é, por certo, que algúns dos lectores acabaron por quedar en Alemaña, ocupando prazas académicas no ámbito do castelán, como ilustra o caso de Marta Estévez Grossi, primeiro lectora en Berlín, que, despois de doutorarse cunha tese sobre a mediación lingüística entre inmigrantes galegos en Hannover na década dos 60 do século pasado⁴¹, actualmente é docente e investigadora na universidade desta cidade.

Nos anos 90 do século pasado, son sobre todo o desenvolvemento do galego no contexto da normalización e o conflito normativo os temas que atraen o interese dalgúns romanistas. Continúan traballando sobre esta lingua os romanistas de Leipzig, por exemplo, Klaus Bochmann⁴² e Jenny Brumme, quen xa en 1991 publica unha revisión dos traballos lipsienses sobre sociolingüística nos que se inclúen, tamén, os estudos sobre o galego⁴³.

Jens Michaela Luyken, por exemplo, presenta unha tese sobre a elaboración da normativa centrada na grafía, publicada en 1994⁴⁴. Fred Boller presenta unha tese dialectolóxica cun atlas lingüístico sobre isoglosas nas zonas fronteirizas, que aparece publicada en 1995⁴⁵. Outro exemplo é unha publicación de Jens Lüdtke sobre o galego como lingua estándar, de 1998⁴⁶.

O autor máis prolífico nesta época é Johannes Kabatek, hoxe catedrático na Universidade de Zurich, participante do primeiro curso intensivo de galego para estranxeiros en Santiago de Compostela⁴⁷, que escribiu a

⁴¹ Marta Estévez Grossi, *Lingüística Migratoria e Interpretación en los Servicios Públicos. La comunidad gallega en Alemania* (Berlin: Frank & Timme, 2018).

⁴² Klaus Bochmann, «Le galicien, une langue doublement polynomique», en *Les langues polynomiques, Actes du colloque international des langues polynomiques, Université de Corse, 17-22 septembre 1990*, ed. por J. Chiorbolli, P.U.L.A. n.º 3/4 (1990): 46-51, www.interromania.com/sites/default/files/langues_polynomiques.pdf; Klaus Bochmann, «Valores e funcións pragmáticas dos primeiros textos en galego procedentes da Guerra de Independencia de España», *Grial* 114 (1992): 231-238.

⁴³ Jenny Brumme, «Les langues romanes minorées comme objet d'investigation en sociolinguistique en RDA (1985-1990)», *Cahiers de linguistique sociale* (Sociolinguistique et didactique du français langue étrangère), 18 (1991): 119-126.

⁴⁴ Michaela Luyken, *Das Galicische. Eine Fallstudie zur Verschriftungsproblematik romanischer Minderheitensprachen* (Wilhelmshof: Egert, 1994).

⁴⁵ Fred Boller, *Die Isoglossenstaffelung in der galicisch-portugiesisch-spanischen Kontaktzone und im Lombada-Aliste-Grenzgebiet*, 2 vols. (Kiel: Westensee, 1995).

⁴⁶ Jens Lüdtke, «Galicisch als Standardsprache», *Galicien-Magazin* 6 (1998): 7-10.

⁴⁷ Como sinala Xosé Luis Regueira, «Alargando os límites: Johannes Kabatek na lingüística galega», en *Anadiss*, número hors série: *In honorem Doctor honoris causa Johannes Kabatek*, ed. por Sanda-Maria Ardeleanu, Ioana-Crina Prodan e Cristina Bleorțu (2016): 35, «en setembro de 1988 o Instituto da Lingua Galega puxo en marcha o primeiro curso de verán de lingua e cultura galegas para alumnado procedente de fóra de Galicia» no que participou Johannes Kabatek.

súa tese de fin de carreira sobre un tema relacionado coa lingua xa nos inicios da década e despois dedicou a tese de doutoramento ao tema da variación lingüística do galego, un traballo que ao xuízo de Xosé Luís Regueira «mostra un coñecemento tanto directo coma bibliográfico da situación sociolingüística galega moi superior aos traballos que se viñan producindo nas universidades alemás naquela época»⁴⁸; na tese sérvese da entrevista en profundidade para analizar correlacións entre variables sociolingüísticas e as características fonéticas, e desvelar as actitudes e valoracións sociais e lingüísticas de estudantes de filoloxía galega e xornalistas da radio e da televisión galegas, e en moitos outros traballos ocúpase da variación lingüística e da cuestión das traducións discursivas, un tema que «herdou» de Brigitte Schlieben-Lange⁴⁹.

A caída do muro permite a celebración dun coloquio da lusitanística e catalanística xermanofalante como primeiro grande encontro de romanistas da RDA e da RFA, organizado por investigadores das dúas Alemañas en Berlín en 1990, no que tamén ten cabida o galego e do que sae tamén a publicación de actas que incluíron traballos sobre esta lingua⁵⁰. É particu-

⁴⁸ Regueira, «Alargando os límites: Johannes Kabatek na lingüística galega», 38.

⁴⁹ Johannes Kabatek, «Interferencias entre galego e castelán: problemas do galego estándar», *Cadernos de lingua* 4 (1991): 39-48; Johannes Kabatek (1992): «Der Normenstreit in Galicien: Versuch einer Erklärung», *Lusorama* 18 (1992), 65-83; Johannes Kabatek, *Die Sprecher als Linguisten. Interferenz und Sprachwandelpänomene dargestellt am Galicischen der Gegenwart* (Tübingen: Niemeyer, 1996), publicado en galego como *Os falantes como linguistas. Tradición, innovación e interferencias no galego actual* (Vigo: Xerais, 2000). Como sinala Xosé Luis Regueira, «Alargando os límites: Johannes Kabatek na lingüística galega», 41, varios dos traballos realizados nos anos previos á terminación da tese, e os presentados no congreso de Compostela están directamente relacionados coas investigacións levadas a cabo para o traballo de tese: Johannes Kabatek, «Galego escrito e lingua común na segunda metade do século xx», *Grial* 122 (1994): 157-179, e Johannes Kabatek, «Variedades lingüísticas e competencia comunicativa», *Cadernos de Lingua* 10 (1994): 7-18. Cf. tamén Johannes Kabatek, «Situación e perspectivas da sociolingüística galega», en *A lingua galega: Historia e actualidade. Actas do 1.º congreso internacional*, vol. 2, ed. por Rosario Álvarez Blanco, Francisco Fernández Rei e Antón Santamarina (Santiago de Compostela: ILG/CCG, 2004), 142-152; Johannes Kabatek, «A diferenciación diafásica do galego actual», en *A lingua galega: Historia e actualidade. Actas do 1.º congreso internacional*, vol. 2, ed. por Rosario Álvarez Blanco, Francisco Fernández Rei e Antón Santamarina (Santiago de Compostela: ILG/CCG, 2004), 379-388; Johannes Kabatek, «Modelos matemáticos e substitución lingüística», *Estudos de Lingüística Galega* 4 (2013): 27-43; Johannes Kabatek, «Dez teses sobre o cambio lingüístico (e unha nota sobre o galego)», en *Estudos Sobre o Cambio Lingüístico no Galego Actual*, ed. por Xosé Luís Regueira e Elisa Fernández Rei (Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega, 2017), 21-43.

⁵⁰ Ulfried Herrmann e Axel Schönberger, eds., *Studien zur Sprache und Literatur Galiciens. Akten des 1. gemeinsamen Kolloquiums der deutschsprachigen Lusitanistik und Katalanistik (Berlin, 20.-23. 9. 1990)*, lusitanistischer Teil, vol. VIII (Frankfurt am Main: Domus Editoria Europae, 1991).

larmente coa publicación do *Lexikon der romanistischen Linguistik (LRL)*, proxectado xa nos anos 80 do século pasado e aparecido a partir de 1989, e no que se lle dedica un volume ao portugués e ao galego como dúas linguas diferenciadas, publicado xa na Alemaña unificada, que o galego comeza a terse en conta de forma máis xeneralizada na romanística alemá⁵¹. É de salientar que os textos na parte dedicada ao galego tamén se escribiron nesta lingua. É rechamante que no título da obra aparece, na parte alemá, *Galegisch*, e na parte supostamente no propio idioma, *Gallego*. Esta publicación dálle moita visibilidade ao galego, e transmítese a varias xeracións de mozos romanistas alemáns a idea do galego como lingua (se ben ao longo das décadas seguintes algúns romanistas alemáns menos influentes, formados aínda nunha perspectiva hexemónica do castelán, volveron insistir no status dialectal do galego). A inclusión do galego no *LRL* outorgoulle un recoñecemento como lingua románica independente, un recoñecemento, en certa medida, institucional, xa que no *LRL* participaron especialistas en tódalas linguas románicas dende as perspectivas e paradigmas máis diversos que, por así dicilo, avogaron e avalaron pola cientificidade desta decisión⁵². A diferenza do asturiano, que tamén se incluíu no *LRL*⁵³, pero que en obras posteriores que ofreceron clasificacións das linguas romances segue sen terse en conta, o galego dende entón aparece sistematicamente nas clasificacións das variedades románicas como lingua independente. É un exemplo significativo o feito de que Jens Lüdtke, catedrático en Berlín e logo en Heidelberg, especializado en francés, castelán e catalán, se servise do galego para exemplificar os criterios de sistematización das linguas románicas nun traballo de 2000 moi usado polos estudantes por ser un dos primeiros modelos colgados en Internet⁵⁴.

No novo milenio, continúan sendo investigados os temas xa establecidos dalgúns romanistas como Klaus Bochmann⁵⁵; o bilingüismo en Galicia, o castelán en contacto co galego e cuestións normativas continúan acapa-

⁵¹ Günter Holtus, Michael Metzeltin e Christian Schmitt, eds., *Lexikon der Romanistischen Linguistik*, vol. VI, 2, *Galegisch, Portugiesische/Gallego, Português-Aragonés/Navarro, Español, Asturiano/Leonés* (Tübingen: Niemeyer, 1994).

⁵² Cf. neste sentido xa Kremer, «Das Galicische zwischen Lusitanistik und Hispanistik», 5.

⁵³ Günter Holtus, Michael Metzeltin e Christian Schmitt, eds., *Lexikon der Romanistischen Linguistik*, vol. VI, 1, *Aragonesisch/Navarresisch, Spanisch, Asturianisch/Leonesisch-Aragonés/Navarro, Español, Asturiano/Leonés* (Tübingen: Niemeyer, 1992).

⁵⁴ Jens Lüdtke, «Die romanischen Sprachen», versión do 17 de setembro de 2021, www.latinistik.de/linguae/linguae.htm.

⁵⁵ Klaus Bochmann, «Galicia e Moldavia ante o problema da lingua», *Grial* 147 (2000): 489-502; Klaus Bochmann, *Lebendige Philologie. Studien zur Soziolinguistik, Gesellschaftstheorie und zur Wissenschaftsgeschichte der Romanistik*, ed. por Jürgen Erfurt e Falk Seiler en cooperación con Sylvia Kolbe e Ulrike Klemmer (Leipzig: Leipziger Universitätsverlag, 1999).

rando o interese de investigadores, como nos traballos de Adrian Bröking, quen se doutorou na Universidade de Potsdam, e varios outros investigadores⁵⁶; ou en diversos traballos que tratan da planificación lingüística e do desenvolvemento de novos dominios da lingua galega ou a súa posición na armazón lingüística de España⁵⁷. Mais tamén aparecen traballos que teñen en conta o galego —particularmente o galego no contexto da migración— no marco de novos enfoques: dende a perspectiva da lingüística migratoria que empeza a desenvolverse, ou aplicando, como a austríaca Eva Gugenberger, que investigou na Universidade de Bremen durante moitos anos, os paradigmas da hibridización e da transculturalidade que comezan a gañar espazo na investigación grazas aos avances das teorías poscoloniais⁵⁸.

⁵⁶ Adrian Bröking, «Normierung und Konvergenz im Sprachbewußtsein. Zum metasprachlichen Wissen eines zweisprachigen Sprechers in Galicien», en *Geschichte des Sprachbewußtseins in romanischen Ländern*, ed. por Gerda Haßler e Hans-Josef Niederehe (Münster, Nodus, 2000), 217-232; Adrian Bröking, *Sprachdynamik in Galicien. Untersuchungen zur sprachlichen Variation in Spaniens Nordwesten* (Tübingen: Narr, 2002); Adrian Bröking, «El contacto lingüístico entre castellano y gallego. Juicios metalingüísticos de un hablante bilingüe», en *Comunidades e individuos bilingües. Actas do I Simposio Internacional sobre o Bilingüismo, Universidade de Vigo, Galicia, 21-25 outubro 1997*, ed. por María del Carmen Cabeza Pereiro, Anxo M. Lorenzo Suárez e Xoán Paulo Rodríguez Yáñez (Vigo: Universidade de Vigo, 2003), 973-982; cf. Carsten Sinner, recensión: «Adrian Bröking (2002): *Sprachdynamik in Galicien. Untersuchungen zur sprachlichen Variation in Spaniens Nordwesten*. Tübingen: Narr», *Estudios de Sociolingüística* 5 (2004) n.º 2: 365-371; Eva Gugenberger, «Das Galicische: der ‚atlantische Bonsai‘», en *Minor Languages of Europe*, ed. por Thomas Stolz (Bochum: Brockmeyer, 2001), 65-100; Eva Gugenberger e Xosé Soto Andión, «Aspectos lingüísticos e sociolingüísticos do contacto entre galego e castelán en Bos Aires», *Estudios migratorios* 13-14 (2002): 247-288.

⁵⁷ Eva Gugenberger, «Die Sprachenfrage Spaniens: zur historischen und aktuellen Situation der Sprachen in den autonomen Regionen», en *Vielsprachiges Europa. Zur Situation der regionalen Sprachen von der Iberischen Halbinsel bis zum Kaukasus*, ed. por Eva Gugenberger e Mechthild Blumberg (Frankfurt am Main: Lang, 2003), 47-70; Jenny Brumme, «Las regulaciones legales de la lengua (del español y las otras lenguas de España y América)», en *Historia de la lengua española*, coord. por Rafael Cano (Barcelona: Ariel, 2004), 945-972; Jenny Brumme, «Planificación lingüística, intervención lingüística y cultivo institucional de la lengua: Península Ibérica. Sprachplanung, Sprachlenkung und institutionalisierte Sprachpflege: Iberische Halbinsel», en *Romanische Sprachgeschichte. Ein internationales Handbuch zur Geschichte der romanischen Sprachen*, vol. 2, ed. por Gerhard Ernst et al. (Berlín: de Gruyter, 2006), 1487-1510; Eva Gugenberger, «Política de linguas en sociedades plurilingües — el exemplo del gallego/castellano y del occitano/francés», en *La Romania en interacción: entre historia, contacto y política: Ensayos en homenaje a Klaus Zimmermann*, ed. por Martina Schrader-Kniffki e Laura Morgenthaler García (Frankfurt am Main e Madrid: Vervuert e Iberoamericana, 2007), 591-610.

⁵⁸ Eva Gugenberger, «Sprache — Identität — Hybridität: Das Beispiel der Galicier/innen in Galicien und Argentinien», *Grenzgänge* 11, n.º 22 (2004): 115-149; Eva Gugenberger, «El castellano y las linguas regionales en España. Bilingüismo e hibridación», en *La España multilingüe. Lenguas y políticas lingüísticas de España*, ed. por Peter Cichon e Max Doppelbauer (Wien: Praesens, 2008), 31-52; Eva Gugenberger, «O cambio de paradigma nos estudos sobre

Poden mencionarse aquí estudos sobre a relevancia de diferentes variables extralingüísticas para as variables lingüísticas e as actitudes lingüísticas na migración⁵⁹. O castrapo como resultado da convivencia de galego e castelán é o tema da tese de doutoramento de Angelika Schubert, defendida na Universidade de Bamberg⁶⁰.

Por outra parte, comeza a atraer o interese de investigadores o galego nos ámbitos da lingüística e fraseoloxía contrastivas⁶¹, por un lado, e no contexto da tradución e a interpretación, que se materializa en estudos dende a perspectiva da translatoxía, por outro⁶².

contacto lingüístico: pode ser útil o concepto de hibridade para a lingüística e a política de linguas en España?», en *Contacto de linguas, hibridación, cambios: contextos, procesos e consecuencias*, ed. por Eva Gugenberger, Henrique Monteagudo e Gabriel Rei-Doval (Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega, 2013), 17-48; Eva Gugenberger, *Theorie und Empirie der Migrationslinguistik. Mit einer Studie zu den Galiciern und Galicierinnen in Argentinien* (Wien: LIT-Verlag, 2018); Eva Gugenberger e Clare Mar-Molino, «Introducción. El impacto lingüístico de la migración transnacional y la migración de retorno en, desde y hacia el espacio iberorrománico», en *Migración de retorno y migración transnacional en, desde y hacia el espacio iberorrománico*, ed. por Eva Gugenberger e Clare Mar-Molinero, Sección temática de la *Revista Internacional de Lingüística Iberoamericana* 31 (2018): 7-12.

⁵⁹ Eva Gugenberger, «A morriña ou a ilusión de volver á terra: algunhas observacións acerca da relación dos emigrantes galegos coa lingua e a terra nai», en *Actas do VI Congreso Internacional de Estudos Galegos: Un século de Estudos galegos / Galicia fora de Galicia*, ed. por Dieter Kremer (Trier: Galicien-Zentrum der Universität Trier e Ed. do Castro, 2000), 809-823; Eva Gugenberger, «Identidad, conflicto lingüístico y asimilación: observaciones acerca de la lengua gallega en Buenos Aires», en *Galicia austral*, ed. por Xosé M. Núñez Seixas (Buenos Aires: Biblos, 2001), 251-277; Eva Gugenberger, «A ghallega que é ben ghallega é repirola»: El gallego de Buenos Aires entre la gheada y el lunfardo», en *Lenguas, literaturas y sociedad en la Argentina. Diálogos sobre la investigación en Argentina, Uruguay y en países germanófonos*, ed. por Georg Kremnitz e Joachim Born (Wien: Praesens, 2004), 147-166; Carsten Sinner, «Consecuencias lingüísticas de la emigración y de la migración de retorno», *Analecta Malacitana* 28 n.º 1 (2005): 141-161; Eva Gugenberger, «La performance de las lenguas indígenas e inmigrantes de Latinoamérica en los nuevos medios: aportes a la revitalización lingüística en dos casos ilustrativos», en *Lenguas en contacto: Desafíos en la diversidad* vol. 1, coord. por Marleen Haboud (Quito: Centro de Publicaciones PUCE, 2019), 467-512.

⁶⁰ Schubert, Angelika, *Galicisches Spanisch, spanisches Galicisch oder eine neue Sprache? Castrapo, chapurrado und die Frage einer Mischsprachenentstehung in Galicien* (Bamberg: University of Bamberg Press, 2015), https://fis.uni-bamberg.de/bitstream/uniba/21688/1/Dissertation_Text_AngelikaSchubert.pdf.

⁶¹ Jenny Brumme, «O campo semântico dos «verbos de luz» em português, comparado com o francés, español e galego: análise dos verbos centrais», en *Gramática e léxico em sincronía e diacronía: um contributo da lingüística portuguesa*, coord. por Alexandre Veiga Rodríguez (Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela, 2003), 71-84; Elisenda Bernal e Jenny Brumme, «Las expresiones fijas con el numeral DOS en las lenguas románicas, con especial atención al gallego», *Zeitschrift für romanische Philologie* 126, n.º 3 (2010): 424-442.

⁶² Carsten Sinner, «Análise funcional de *Astérix* en galego», *Galicien-Magazin* 9 (2000): 10-13; Carsten Sinner, «Análise funcional das traducións en linguas en proceso de norma-

No congreso de lusitanistas en Berlín 1992 había por primeira vez unha sección exclusivamente dedicada ao galego e, xa en 1995, houbo outra sección dedicada exclusivamente a esta lingua, dirixida polo lusitanista Dietrich Kremer e Johannes Kabatek, no congreso de hispanistas alemáns en Bona, organizada segundo Kremer con dous obxectivos: «o tratamento científico do tema» [galego] e o tratamento «científico-político sobre a posición dos estudos galegos entre os polos dos estudos lusitanísticos, hispanísticos e romanísticos»⁶³. En maio de 1998 celebrouse o primeiro coloquio de Estudos galegos organizado pola Deutsch-Galicische Gesellschaft, o *Galicientag*⁶⁴. Esta empresa ía ver unha edición máis: o 2. *Deutscher Galicientag*, o II Día Galego Alemán, que se celebrou en Berlín en Maio de 2000.

Se ben Dieter Kremer sinala en 1995 que «a preocupación coa disciplina académica do galego debe ser vista moi claramente no contexto da súa lingua irmá, o portugués. A literatura e a sociedade galegas, á súa vez, non poden ser separadas da preocupación co estado de España»⁶⁵, avoga por establecer un foco de investigación sobre Galicia nalgunhas poucas universidades. O primeiro paso foi dado, segundo este investigador que tanto fixo polo galego en Alemaña, pola experiencia realizada na Universidade de Tréveris co lectorado de galego, o primeiro en Alemaña, inaugurado no ano 1992 (pero pechado despois da xubilación do catedrático que velaba polo galego, o propio Dieter Kremer, no ano 2009)⁶⁶, e o centro de documentación sobre Galicia (*Galicisches Informationszentrum*), unha iniciativa de construír unha biblioteca especializada en Galicia e con documentación da investigación relacionada con temas galegos⁶⁷. En 1995, Dieter Kremer esperaba que se convertese nun centro inigualable⁶⁸, mais infelizmente é de notar que tamén esta biblioteca non sobreviviu á xubilación do catedrático responsable⁶⁹.

A pesar de todas as actividades académicas e científicas, a creación dos lectorados de galego financiados pola Xunta de Galicia e, tamén, a continua

lización: o caso da traducción do cómic en galego», *Cuadernos de Estudios Gallegos* 49, n.º 115 (2002): 251-306.

⁶³ Kremer, «Das Galicische zwischen Lusitanistik und Hispanistik», 4.

⁶⁴ Kabatek, «Das Galicische in der deutschsprachigen Romanistik in Forschung, Lehre und Institutionen», 315.

⁶⁵ Kremer, «Das Galicische zwischen Lusitanistik und Hispanistik», 8, tradución miña.

⁶⁶ Suárez Castiñeira e Parrado Freire, *A integración...*, 44.

⁶⁷ Tamén Kabatek, «Os estudos sobre lingua galega en Alemaña», 11, consideraba estes emprendementos «núcleos importantes para a difusión do galego e o seu estudo».

⁶⁸ Kremer, «Das Galicische zwischen Lusitanistik und Hispanistik», 8.

⁶⁹ A maioría dos volumes que integraba a biblioteca especializada da Universidade de Tréveris despois incluíronse no fondo da biblioteca Albertina de Leipzig, que coopera co Centro galego fundado na Universidade de Leipzig no ano 2010.

participación de estudantes alemáns nos cursos intensivos de galego para estranxeiros, o director do entón máis importante lectorado, o de Tréveris, onde tamén se instalara a biblioteca galega, considerou, en 1995, que «sería ilusorio establecer unha carreira independente de Filoloxía galega, xa que no habería nin demanda nin mercado»⁷⁰, e pode imaxinarse como moito a creación dunha titulación propia de Filoloxía galega, mais «en combinación obrigatoria co castelán ou portugués».⁷¹ Tamén Johannes Kabatek sinala, en 1998, que unha carreira propia de Filoloxía galega nas universidades alemás non sería conveniente xa que o *Magister* permitiría unha especialización no ámbito do galego⁷².

De feito, a meirande parte dos alumnos de galego nas universidades alemás cursaban galego no contexto dunha titulación de castelán, portugués ou románica, o que explica que tanto Dieter Kremer como seguramente outros responsables de galego noutras universidades tivesen visto o galego ante todo como optativa para estudantes de castelán ou portugués⁷³. Foi diferente a posición de Jens Lüdtke, que após a introdución da docencia de galego en Heidelberg grazas ao lectorado financiado pola Xunta de Galicia avogara por unha oferta de *Magister* de galego que, non obstante, nunca se materializou⁷⁴.

No contexto dunha romanística cada vez máis ameazada nas universidades alemás, unha verdadeira disciplina de Estudos galegos (*Galegistik*), explica Dieter Kremer en 1995, non a pode haber na Alemaña⁷⁵. A pouca proxección dos congresos de galego (*Galicientage*) celebrados a partir dos anos 90, e a baixa participación de académicos alemáns no V Congreso da Asociación Internacional de Estudos Galegos, celebrado na Universidade de Tréveris en 1997 (organizado por Dieter Kremer), demostran que non había, de feito, a amplitude académica necesaria para actividades científicas de maior envergadura como as desenvolvidas por outras asociacións romanísticas.

E a posición de Dieter Kremer ou Johannes Kabatek mencionada respecto da imposibilidade ou falta de utilidade, necesidade e mercado de in-

⁷⁰ Kremer, «Das Galicische zwischen Lusitanistik und Hispanistik», 7; cf. tamén 5-6.

⁷¹ Kremer, «Das Galicische zwischen Lusitanistik und Hispanistik», 8.

⁷² Kabatek, «Das Galicische in der deutschsprachigen Romanistik in Forschung, Lehre und Institutionen», 313.

⁷³ Kremer, «Das Galicische zwischen Lusitanistik und Hispanistik», 8, ata admite que «Na práctica, a nosa lectora de galego fornece axuda externa para a área de Literatura española onde falta persoal». Como escribe Kabatek, «Das Galicische in der deutschsprachigen Romanistik in Forschung, Lehre und Institutionen», 307, a existencia de un goberno local financeiramente forte que apoia o estudo académico da Galicia no estranxeiro é un aspecto importante, e o financiamento é particularmente benvido en tempos de escaseza de recursos nas universidades alemás.

⁷⁴ Jens Lüdtke, «Magister in Galicischer Philologie an der Universität Heidelberg». *Galicien-Magazin* 3 (1997): 11.

⁷⁵ Kremer, «Das Galicische zwischen Lusitanistik und Hispanistik», 8.

producir unha carreira independente de galego, sexa en filoloxía galega, sexa noutra especialidade filolóxica, como en lingüística, literatura, ou como optativa na formación de tradutores e intérpretes, foi, aparentemente, tamén a posición dos romanistas alemáns que estaban en condicións de avogar polo galego, por exemplo, ao adaptar as titulacións ofrecidas polas universidades alemás no contexto das reformas de Boloña a partir de 1999. Ata 2010, non había en Alemaña nin carreira nin titulación propia de galego, e coa desaparición dos títulos de *Magister* polas reformas de Boloña tamén xa non se podía aspirar a escoller o galego como *Nebenfach* ‘materia secundaria’, ou sexa, materia de especialización secundaria que acompaña unha filoloxía (ou outra materia) escollida como materia principal, se ben parece que a oferta de seminarios e clases maxistras impartidos alén das clases de lingua nunca era suficiente para alcanzar o número de materias ou créditos necesarios para a categoría de *Nebenfach*. As novas ofertas despois da reforma moitas veces prevían graos de opción única, ou sexa, só de castelán, por exemplo, e a redución máxima das ofertas de titulacións que fan posible a inclusión de varias linguas románicas xuntas. Co pechamento dalgunhas das non tan numerosas áreas de portugués en diferentes universidades en Alemaña ao longo do primeiro decenio dos 2000 (a máis prominente, seguramente, o pechamento progresivo da formación de intérpretes, despois de tradutores de portugués na Universidade de Humboldt de Berlín), reducíase aínda máis o potencial para a consideración do galego nas universidades alemás. O galego ofrecíase sobre todo nos niveis iniciais e intermedios e era, como moito, optativa dentro do marco das titulacións de castelán ou portugués. Non había nos centros de investigación os núcleos de especialización en galego dos que falaron Dieter Kremer, Jens Lüdtke ou Johannes Kabatek. Nas bibliotecas os materiais de galego seguían introducíndose baixo as siglas do castelán ou como parte dos fondos do portugués, pois o galego, aínda despois de tantos anos de presenza no ensino e na investigación en Alemaña, non dispuña dunha sigla propia nos sistemas nacionais e internacionais das bibliotecas e arquivos alemáns.

Segundo informa en 2006 Manuel González González, entón secretario da Real Academia Galega, aínda que os acordos e estipulacións varían segundo as características de cada universidade e as esixencias de cada Estado, na maioría deles recóllense tres elementos fundamentais: a incorporación do ensino da lingua galega aos programas de estudos da universidade; a apertura dunha sección dedicada ao galego dentro da biblioteca do centro; e o desenvolvemento de actividades culturais de fomento da lingua e cultura galegas ao longo de cada curso académico⁷⁶. De feito, nos centros ale-

⁷⁶ González González, «O ensino do galego como lingua estranxeira», 390.

máns, a incorporación do ensino da lingua galega non levou á creación de ofertas que permitisen obter unha titulación propia no ámbito do galego. As seccións dedicadas nas bibliotecas, ao non resultar duradeira a biblioteca galega de Tréveris, non pasaron dunha mera presenza de libros en galego ou sobre Galicia e a lingua galega «camuflados» como obras sobre portugués ou castelán por seren inseridas nos sistemas bibliotecarios coas siglas correspondentes a portugués, castelán e España.

Johannes Kabatek explica, nun traballo de 1998 sobre a docencia e investigación no ámbito do galego en Alemaña, que dende a perspectiva da política lingüística do goberno galego sería comprensible que co programa de lectorados no estranxeiro se pretendese, ante todo, fomentar o prestixio do galego na propia terra⁷⁷. E non me parece que leve razón Kakiyara ao concluír, no seu estudo sobre a difusión exterior do galego, que «agás os cursos de verán de lingua e cultura galegas para persoas de fóra de Galicia da Universidade de Santiago de Compostela, a maioría das medidas que se toman como parte da difusión exterior de galego están destinadas [...] [a]os emigrantes e os seus descendentes»⁷⁸, deixando sen valorar a importancia dos lectorados para a «normalización» do galego tamén nos ollos dos estranxeiros. Para os alumnos de universidades onde o galego aparece na oferta de cursos, e que sexa tema ou lingua vehicular en «conferencias, xornadas, exposicións, teatro, ciclos de cinema etc.»⁷⁹, como sinala Manuel González González como unha das tarefas que deben realizar os lectorados no estranxeiro, o galego aparece como unha lingua máis, o que significa unha contribución importante á normalización da lingua fóra de Galicia.

Creo que os lectorados fixeron moito máis, ao presentar o galego a varias xeracións de estudantes universitarios como unha lingua máis, como unha lingua vehicular dunha cultura propia, rica, diversa e moderna, con cinema, teatro, cómics (e, certamente, Galicia como unha sociedade marcada polos conflitos lingüísticos característicos dunha diglosia nunca superada). E estas xeracións ven o galego como unha lingua que merece o interese, non só dos romanistas e dos investigadores. Como chegaron a coñecer o galego nun contexto académico positivo, valoran a lingua e cultura sen mingua polo status minorizado. Xeracións de licenciados mozos de universidades alemás, por exemplo, pasaron ás aulas de colexios públicos como profesores de castelán, de francés ou doutras materias, e pasan esta visión do galego como unha lingua propia e Galicia

⁷⁷ Kabatek, «Das Galicische in der deutschsprachigen Romanistik in Forschung, Lehre und Institutionen», 313.

⁷⁸ Kakiyara, «A difusión exterior do galego e a diáspora galega», 284.

⁷⁹ González González, «O ensino do galego como lingua estranxeira», 390.

como unha cultura que merece coñecerse aos seus alumnos. Sen dúbida, é un logro importante.

III. O galego no Departamento de Lingüística Aplicada e Translatoloxía da Universidade de Leipzig

É neste contexto que se crea, en 2010, o lectorado de galego no Departamento de Lingüística Aplicada e Translatoloxía da Universidade de Leipzig (IALT), a raíz dun proxecto presentado á Xunta de Galicia.

No ano 2007 creouse a Cátedra de Linguas Iberorrománicas no IALT co obxectivo de ampliar, no marco das reformas polo proceso de Boloña, os estudos enfocados na Península Ibérica e América Latina no ámbito da tradución, interpretación e lingüística aplicada. En 2008, presentouse á Secretaría Xeral de Política Lingüística un proxecto dun programa de estudos que propuña incluír o galego como materia independente no grao de tradución e no posgrao de tradutoloxía, que prevía que dende esta institución se contribuíse cunha subvención que permitise a contratación dunha persoa para as aulas de lingua, cultura e tradución ao galego, mentres que a Cátedra de Linguas Iberorrománicas se ía encargar das materias teóricas (lingüística, tradutoloxía, lingüística de corpus etc.) e das materias enfocadas nas linguas e culturas iberorrománicas en xeral, así como da tradución do galego cara ao alemán. No verán de 2010, asinouse un Convenio de colaboración entre a Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia e a Universidade de Leipzig, como segunda universidade máis antiga da Alemaña, fundada en 1409 e centro público de estudos superiores de referencia no seu ámbito territorial, que prevía a incorporación de materias relacionadas coa lingua, a literatura e a cultura galegas nos plans de estudo do IALT e a iniciación dos estudos galegos no marco da translatoloxía a partir do semestre de Inverno de 2010/2011. A universidade, a través do IALT, comprometéase a organizar actividades relacionadas coa investigación, a promoción e a difusión da lingua, da literatura e da cultura galegas, tales como cursos, conferencias, seminarios, congresos, mesas redondas, exposicións etc., tanto no ámbito universitario como na súa área de influencia, amais de a adquirir o material bibliográfico, audiovisual e informático necesarios para realizar as accións recollidas no convenio e fornecer a infraestrutura precisa para este fin. Dende outubro de 2010, o galego pode estudarse no IALT da Universidade de Leipzig no marco do Bachelor (BA, grao) con galego como segunda lingua estranxeira (plan A) ou con galego como terceira lingua estranxeira (B), no Máster (MA, posgrao) de translatoloxía con galego como segunda ou terceira lingua estranxeira (C).

A) Bachelor (BA; grao) con galego como segunda lingua estranxeira

Dirixido a alumnos de BA que elixiran como primeira lingua estranxeira o francés, inglés, ruso ou castelán e escollan o galego como segunda lingua estranxeira.

— Módulo 1: 10 créditos. 1.º semestre (inverno)

- *Lingüística galega e ibero-románica* —historia da lingua e lingüística— (2 horas semanais, 1/3 dos créditos do módulo).
- *Galego I* —competencia lingüística— (4 horas semanais, 2/3 dos créditos do módulo).

— Módulo 2: 10 créditos. 2.º semestre (verán)

- *Galego II* —competencia lingüística— (2 horas semanais, 1/3 dos créditos do módulo).
- *Galego II* —aproximación á cultura, historia, tradicións e literatura galegas— (2 horas semanais, 1/3 dos créditos do módulo).

— Módulo 3: 10 créditos. 3.º semestre (inverno)

- *Galego III* —competencia lingüística— (2 horas semanais, 1/3 dos créditos do módulo).
- *Galego III* —aproximación á cultura, historia, tradicións e literatura galegas— (2 horas semanais, 1/3 dos créditos do módulo).

— Módulo 4: 10 créditos. 4.º semestre (verán)

- *Tradución alemán-galego/galego-alemán I* (4 horas semanais, 2/3 dos créditos do módulo).

— Módulo 5: 10 créditos. 5.º semestre (inverno)

- *Lingua, historia, cultura e literatura galegas* (2 horas semanais, 1/3 dos créditos do módulo).
- *Tradución alemán-galego/galego-alemán II* (2 horas semanais, 1/3 dos créditos do módulo).

— Módulo 6: 10 créditos. 6.º semestre (verán)

- *Tradución alemán-galego/galego-alemán III* (2 horas semanais, 1/3 dos créditos do módulo).

B) Bachelor (BA) con galego como terceira lingua estranxeira.

Dirixido a alumnos de BA que elixiran como primeira lingua estranxeira o francés, inglés, ruso ou castelán e que escollan o galego como terceira lingua estranxeira.

Neste caso o galego é considerado como *Schlüsselqualifikation* (cualificación especial), cunha carga horaria mínima de 6 horas semanais durante os tres anos do BA e cun mínimo de 10 créditos. Os alumnos asistirán ás clases de lingua galega impartidas polo/a lector/a aos estudantes de BA con galego como segunda lingua estranxeira.

C) Máster (MA) de tradatoloxía con galego como segunda ou terceira lingua estranxeira.

Dirixido a alumnos de MA que elixiran como primeira lingua estranxeira o francés, inglés, ruso ou castelán e que escollan o galego como segunda ou terceira lingua estranxeira. Os estudantes que non cursaron galego no BA deberán elixir as materias coincidentes con este. Os estudantes que cursaron galego no BA escollerán materias deste non coincidentes en canto ao tema coas xa cursadas. Neste caso, a oferta docente refírese ás seguintes materias inseridas, segundo a titulación elixida, en diferentes módulos:

— 1.º semestre (inverno): 10 créditos

- *Competencia da lingua galega* —linguaxes de especialidade I— (2 horas semanais, 1/3 dos créditos do módulo).
- *Tradución galego-alemán/alemán-galego* —linguaxes de especialidade I— (2 horas semanais, 1/3 dos créditos do módulo).

— 2.º semestre (verán): 10 créditos

- *Competencia da lingua galega* —linguaxes de especialidade II— (2 horas semanais, 1/3 dos créditos do módulo).
- *Tradución galego-alemán/alemán-galego* —linguaxes de especialidade II— (2 horas semanais, 1/3 dos créditos do módulo).

— 3.º semestre (inverno): 10 créditos

- *Competencia da lingua galega* —linguaxes de especialidade III— (2 horas semanais, 1/3 dos créditos do módulo).
- *Tradución galego-alemán/alemán-galego* —linguaxes de especialidade III— (2 horas semanais, 1/3 dos créditos do módulo).

— 4.º semestre (verán): 10 créditos

- *Competencia da lingua galega* — linguaxes de especialidade IV — (2 horas semanais, 1/3 dos créditos do módulo).
- *Tradución galego-alemán/alemán-galego* — linguaxes de especialidade IV — (2 horas semanais, 1/3 dos créditos do módulo).

Os planos de estudo organízanse conforme os gráficos (1-3) incluídos a continuación.

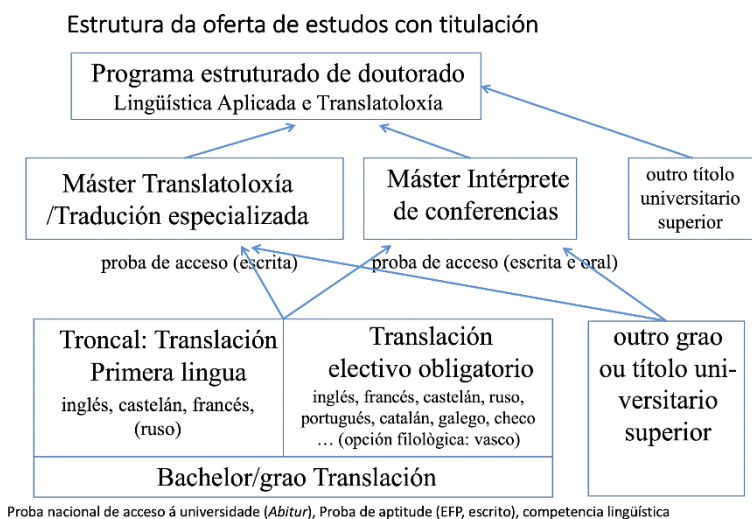

Gráfico 1

Estrutura da oferta de estudos con titulación

Bachelor/Grao Translación (*Translation*)

Año	Sem.	Troncal: translatolóxico Primeira lingua estranxeira ("1ª lingua B")		Cualificación clave ("profesionalizante")	electivo obligatorio 2ª lingua B	electivo libre
I	1.	Ampliación competencia lingüística	Translatoloxía xeral		Ampliación competencia lingüística	Filoloxía
	2.	Translatoloxía 1ª lingua B		área no filolóxica	Translatoloxía 2ª lingua B	Lingua (árabe, chino, etc.)
II	3.	Estudos culturais e tradución	Terminoloxía e tecnoloxías lingüísticas		Estudos culturais e tradución	Alemán L2
	4.	Análise de texto e tradución		3a lingua ou libre elección	Análise de texto e tradución	área no filolóxica
III	5.	Translación I (lingua estranx.)	alternativa: Lingüística est. culturais	Prácticas ou libre elección	Translación I (á lingua estranx.)	combi. libre de módulos
	6.	Translación II + Terminografía + Interpretación	tesina de grao		Translación II + Terminografía + Interpretación	

Gráfico 2

Grao

Máster Translatoloxía/Tradución especializada (*Fachübersetzen*)

Año	Sem.	Troncal translatolóxico "1ª lingua B" (módulos obligatorios)		electivo obligatorio lingua B/C	electivo libre		
I	1.	Translación e transferencia cultural trad. B-A	Xerencia de proxectos e de translación	Tradución especializada I: B/C-A	Interpret. lingua B o C	Outra lingua estranxeira I	Fundamentos translatoloxía
	2.	Estratexias textuais trad. A-B	Ciencias da tradución	Tradución especializada II: B/C-A	proxecto de tradución	Outra lingua estranxeira II	Módulo no filolóxico
II	3.	Problemas particulares trad. especializada A-B	tesis Máster	2ª lingua B Tradución especializada III A-B	Interpret. lingua B o C	Prácticas tradución especializada	
	4.	Problemas particulares tradución especializada B-A	tesis Máster	tesis Máster			

Gráfico 3

Posgrao translatoloxía

Na estrutura dos estudos ofrecidos no IALT (gráfico 1), o galego pode ser elixido en varios programas de estudo e pode cursarse desde o primeiro semestre do grao de tres anos (gráfico 2) ata o último semestre do posgrao, de dous anos (gráfico 3), ou do posgrao de intérprete de conferencias (sen gráfico). É dicir, pode estudarse durante o total de cinco anos ininterrompidamente. Pode escollerse o galego como segunda lingua B (xunto con outra lingua), ou como lingua C (amais doutras dúas linguas estranxeiras) (o alemán é lingua A por defecto); tamén pode escollerse como opción da área electiva. Os estudantes doutros programas da universidade poden optar pola lingua galega a través da cualificación chave ou áreas electivas. Estudantes de tradución poden escoller o galego, por exemplo, como segunda lingua B no grao con un total de 180 créditos, dos que polo menos 60 veñen exclusivamente do dominio do idioma galego. Esta escolla exige aos estudantes que cursen este idioma como lingua estranxeira en módulos integrados cunha *Introdución á Lingüística iberorrománica* e estudos culturais no primeiro ano de estudo, conseguindo así o B1.1. do Marco Común Europeo de Referencia para as Linguas. A partir do segundo ano, os módulos lingüísticos inclúen entón xa a tradución, o que significa que no terceiro semestre, alén do ensino das linguas de acordo co método comunicativo, os estudantes teñen dúas horas de Tradución/mediación lingüística, dúas horas de *Lingua e sociedade* e unha hora de *Introdución á Translatoloxía* dende a perspectiva das linguas iberorrománicas. Nesta última materia trátanse, entre outras cousas, problemas especiais da mediación entre o galego e o alemán. No cuarto semestre, o compoñente de mediación lingüística é complementado pola análise de texto relevante para a tradución, e a partir do quinto semestre, os estudantes cursan un módulo de proxecto sobre mediación lingüística escrita, no que se integra tamén a análise de textos paralelos. Após tres anos, os estudantes poden alcanzar polo menos un B.2.2 elevado ou C1, como demostra o feito dalgúns dos estudantes das linguas minorizadas integradas nos plans de estudo do IALT teren aprobado os exames para a obtención dos certificados oficiais correspondentes. O posgrao supón xa o B2.2. como nivel de entrada.

O Departamento de Lingüística Aplicada e Translatoloxía da Universidade de Leipzig converteuse así na única institución fóra de España que ofrece as catro linguas iberorrománicas (castelán, portugués, catalán e galego) e as catro linguas oficiais e cooficiais de España (castelán, catalán, galego e vasco) nunha carreira de tradución e interpretación. Hoxe hai unha oferta moi ampla de clases ofrecidas ao alumnado de galego. Alén das clases de lingua galega, de cultura dos territorios de fala galega e de tradución do alemán ao galego, impartidas polo persoal do lectorado, e as clases impartidas por parte do profesorado alemán do Departamento (que se encarga das clases de tradución do galego ao alemán, de lingüística, de teorías da

tradución etc.) hai unha oferta ben variada de cursos adicionais, ou organizados como parte dos cursos de perfeccionamento e desenvolvemento didáctico ofrecidos polo propio Departamento. O alumnado pode cursar desde a mencionada introdución á lingüística iberorrománica (compartida polos alumnos de castelán, portugués, catalán e galego) e un curso anual de translatoxía iberorrománica, ata ofertas moi especializadas como, por exemplo, cursos intensivos de tradución audiovisual, linguaxes de especialidade, terminoloxía ou cursos monográficos como, por exemplo, a historia do léxico galego ou sobre a música galega. Alén das clases que se ofrecen regularmente en intervalos definidos polo programa das carreiras de grao e posgrao, tamén hai cursos adicionais relacionados coa práctica da interpretación simultánea e consecutiva e da toma de notas no modo consecutivo. O programa de doutoramento en Lingüística Aplicada e Translatoxía completa a oferta docente no ámbito dos Estudos galegos.

Durante o curso 2012-2013 traballouse, xunto co catedrático de lingua sórabe, Edward Warnar, no desenvolvemento dun grao de linguas minorizadas, que comezou a matricular alumnos en 2013. Dentro deste grao *Europäische Minderheitensprachen*, o galego pode escollerse como materia lingüística alén dunha outra lingua minorizada (que pode ser románica, eslava ou celta); esta grao dálle unha proxección internacional á cultura, lingua e literatura galegas, ao ser esta unha carreira internacional compartida coa Universidade de Stetin en Polonia. Dende 2011, todos os anos se organiza un curso intensivo, de dúas semanas, de lingua galega, para acadar o nivel A1 e poder continuar despois nos cursos de A2 ofrecidas polo IALT. Houbo anos en que, como no 2012, participaron nada menos ca 42 estudantes non só da universidade de Leipzig, mais tamén doutras universidades alemás e estranxeiras, como da Universität Potsdam, a Friedrich-Schiller-Universität Jena e a Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg, en Alemaña, da Uniwersytet Warszawski, Polonia, ou da Università di Bologna, Italia, que aproveitan esta oferta docente en Leipzig durante a época non lectiva na primavera.

Por medio da integración do galego e Galicia nas materias obrigatorias do plan de estudos de castelán en tradución e interpretación do IALT, e pola integración no módulo de *Kulturstudien* (estudos culturais) de España, aumenta a visibilidade do galego e, ao mesmo tempo, promóvese a oferta do Centro de Estudos Galegos do IALT. Alén diso, módulos de galego son elixibles nos graos e posgraos de Estudos románicos no Departamento de Romanística da Universidade de Leipzig.

Outro feito que consolida a presenza do Centro de Estudos Galegos dentro da oferta académica da Universidade de Leipzig é a posibilidade de matriculación por parte de calquera estudante da Universidade de Leipzig e das dúas universidades coas que ten unha Federación universitaria, a Mar-

tin-Luther-Universität Halle-Wittenberg e a Friedrich-Schiller-Universität Jena, en todas as materias que anualmente se ofertan a través do lectorado de galego dentro do *Sprachenzentrum* ‘centro de linguas’ da Universidade. Destacamos a importancia deste xeito de matriculación xa que o centro de linguas da Universidade é un dos que máis visitas de alumnado recibe, o que lle ofrece ao conxunto de estudos galegos unha gran visibilidade en toda a comunidade universitaria e cidadá.

Convenios de cooperación no marco do programa Erasmus coa Universidade Vigo e a Sveučilište u Zadru en Croacia enfocados no intercambio dentro do eixo do ensino do galego permiten expandir a gama de cursos impartidos e contribúen á internacionalización dos Estudos galegos. Estas cooperación permiten, dende 2011, o intercambio de estudantes de tradución e interpretación coa combinación alemán-galego entre Leipzig e Vigo, e de estudantes de galego en combinación co alemán ou croata entre Leipzig e Zadar. O Centro de Estudos Galegos da Sveučilište u Zadru tamén é institución colaboradora, dende o principio, no Obradoiro de tradución de poesía organizado anualmente polo IALT en Weiden no Estado federado de Saxonia-Anhalt, dende 2017.

É un reto especial incluír a opción de lingua galega nunha carreira de tradución, posto que é un idioma que os alumnos xeralmente non tiveron a posibilidade de estudar antes de iniciar os estudos na Universidade. Igual que no caso do catalán, que tamén se pode estudar sen coñecementos previos, aproveitamos a chamada mediación lingüística para solucionar o reto do ensino do galego no contexto translolóxico cando aínda ten que ampliarse a base lingüística dos alumnos. O noso alumnado, e isto sabíamolo desde o inicio, sería, sobre todo, alumnado de tradución. Amais, tendo en conta o sistema de BA e MA da Alemaña que preveu que os alumnos cursen «módulos» que non sexan da súa propia carreira, tamén poden matricularse alumnos de todas as outras carreiras da Universidade de Leipzig. Ademais de futuros tradutores e intérpretes, nos cursos de lingua participan alumnos de todas as áreas do saber da universidade, é dicir, os alumnos veñen con expectativas e necesidades diversas. Tiñamos que integrar tradución e interpretación, necesarias polo plan de estudos translolóxico, e tiñamos que abrir as clases de galego para estudantes que non cursan tradución ou interpretación, e ao mesmo tempo, era necesario ofrecer clases de lingua que estivesen á altura do que internacionalmente se considera como exigencia mínima para as clases de lingua estranxeira: a consideración do método comunicativo e a chamada mediación lingüística. As técnicas de mediación lingüística procedentes da formación de tradutores e intérpretes son utilizadas moi cedo nas clases de lingua para ensinar as competencias translolóxicas e ao mesmo tempo permitir unha adquisición máis rápida da lingua. O Departamento conta coa pericia e competencia translolóxica

como sede da chamada Escola translolóxica de Leipzig (onde o traballo científico sobre mediación lingüística xa se realizou nos anos 60)⁸⁰, non sen «desbravar» novos camiños. A mediación lingüística debía ser implementada no sentido máis estrito e de acordo coas ideas da Escola de Leipzig da comunicación bilingüe mediada⁸¹, na que a mediación intralingüística xoga un papel primordial para ensinar as técnicas de tradución comunicativamente equivalente ou heterovalente (é dicir, non equivalente no contexto comunicativo), edición e adaptación⁸².

A oferta docente e os resultados, non só nos exames, acompañanse por un estudo didáctico de seguimento⁸³. Evidentemente, a práctica docente resulta nun automatismo particular eficaz no que di respecto á capacidade de recoñecer estruturas problemáticas, afastándose así moito máis da sintaxe da lingua de partida, reestruturando o contido na tradución e transferíndoo máis facilmente na lingua de chegada. Para futuros tradutores e intérpretes, tales competencias baseadas na práctica da mediación lingüística son de feito un valor importante. O resultado máis notable da observación lonxitudinal e da enquisa das cohortes que desde 2010 completaron os estudos nunha das linguas minorizadas ofrecidas no IALT —180 inscritos en 22 cursos na área de tradución de catalán, 102 inscritos en 18 cursos de tradución de galego—⁸⁴ son outros aspectos: unha esmagadora maioría dos estudantes (92%) afirma ter a impresión de que debido aos exercicios de mediación en clase de galego ou catalán conseguen mellores resultados na tradución da lingua estranxeira ao alemán tamén nas outras combinacións lingüísticas que estudan. En particular, unha maioría de máis dun 80% dos enquisados declara ter menos interferencias, e especialmente, menos erros sintácticos, nas traducións ao alemán tamén nas outras combinacións lingüísticas que estudan. Con base en mostras aleatorias (anonimizadas por ra-

⁸⁰ Gert Jäger, *Translation und Translationslinguistik* (Halle (Saale): Niemeyer, 1975), 30; Albrecht Neubert, *Das unendliche Geschäft des Übersetzens* (Leipzig: Sächsische Akademie der Wissenschaften, 2007); e, en detalle, Linus Jung, Carsten Sinner e José Juan Battista, «De las tinieblas a la luz: los presupuestos teóricos de la Escuela de Leipzig en lengua española», en *La Escuela traductológica de Leipzig. Sus inicios, su credo y su florecer (1965-1985)*, ed. por Gerd Wotjak *et al.* (Frankfurt am Main: Lang, 2013), 7-20, e Carsten Sinner e Katharina Wieland, «Eine translationswissenschaftliche Sicht auf Sprachmittlung im Fremdsprachenunterricht», en *Sprachmittlung im Fremdsprachenunterricht*, ed. por Daniel Reimann e Andrea Rössler (Tübingen: Narr, 2013), 93-113.

⁸¹ Otto Kade, *Zufall und Gesetzmäßigkeit in der Übersetzung* (Leipzig: Enzyklopädie, 1968); Jäger, *Translation...*

⁸² Jäger, *Translation...*

⁸³ Carsten Sinner, «Sprachmittlung im universitären Übersetzungsunterricht», *Hispanorama* 155 (2017): 4-10.

⁸⁴ Inscripcións múltiples non podían controlarse ou axustarse estatisticamente por razón de protección de datos.

zóns de protección de datos), puidemos probar tamén que o alumnado que dende 2011 cursara catalán ou galego no primeiro e segundo ano da carreira (e, polo tanto, tamén os cursos de tradución ao alemán) tiña mellores notas nos cursos de tradución nas outras combinacións lingüísticas, sendo estatisticamente significativa a correlación entre cursar mediación lingüística e tradución de galego ou catalán e mellores notas medias nas outras combinacións lingüísticas. Estes resultados non permiten establecer unha relación causal clara, unha vez que non se pode excluír, en principio, que estudantes das outras linguas con mellores competencias lingüísticas e de tradución poidan ter tendencia a aprender máis linguas estranxeiras e, polo tanto, tamén galego ou catalán. Emporiso, a combinación das declaracións dos estudantes sobre a súa impresión persoal relativa á influencia positiva dos exercicios de mediación lingüística na súa competencia de tradución torna moito máis probable que a relación causal entre mediación lingüística en galego ou catalán e unha mellora das notas noutros cursos de tradución existe realmente. Agora ben, ao ofrecer a posibilidade de estudar galego (ou outras linguas minorizadas) e de incluílas nos programas e titulacións, nós, os responsables da formación nunha universidade alemá temos responsabilidades adicionais, que complementan as das institucións que apoian a formación materialmente. Temos que velar por que os nosos estudantes poidan cursar materias que realmente lles «servirán» no mercado laboral. Obviamente, eles mesmos teñen que ver esta utilidade aínda que só consista en ter unha visión diferente do mundo e unha comprensión do funcionamento doutras linguas. Así, se deixamos de lado o valor de mercado⁸⁵ certamente máis reducido no caso das linguas minorizadas (e máis se as comparamos con linguas internacionais como inglés ou francés, ou ben con linguas como o ruso ou árabe que si teñen moitos falantes, mais menos peso na comunicación internacional, ou ben con linguas de cultura non tan internacionais, coma o italiano, ou linguas nacionais menos estudadas, coma o xaponés, ou sexa, todas linguas «útiles» en maior ou menor medida respecto do mercado laboral), o valor do ensino destas linguas minorizadas obtense en moitos casos desde unha perspectiva de conxunto, como cando se estuda galego como lingua románica adicional no caso de estudantes doutras linguas románicas. Doutra banda, estudar galego (ou catalán) pode ser «útil» para estudantes de castelán por permitirlles «mostrarse» no seu currículo vítiae como expertos de España no seu conxunto, o que é un punto a favor en comparación con outros licenciados en hispánicas. Este sería tamén o caso de estudos do galés no conxunto de linguas celtas ou como especialización

⁸⁵ Pierre Bourdieu, «The economics of linguistic exchanges», *Social Science Information* 16, n.º 6 (1977): 645-668.

dentro da carreira de filoloxía inglesa. Así, pois, o que aumenta o valor da aprendizaxe destas linguas é o factor da súa singularidade: poucas persoas as estudan. Quen as domina, destaca e pódelle supoñer vantaxes no mercado laboral, precisamente pola singularidade da formación. Non é por casualidade, pois, que en Alemaña este tipo de materias se designen *Orchideenfächer* ‘materias orquídea’, por seren infrecuentes mais destacaren pola súa singularidade.

Tamén é mostra de (e proporciona aínda máis) visibilidade o feito de o galego incluírse nos estudos de seguimento do futuro profesional dos licenciados do IALT⁸⁶.

E ao falar de mercado no sentido de Bourdieu, non se pode negar que ao ofrecer unha carreira de galego tamén se espera algunha «retribución» por parte dos alumnos: que se fixese algunha tese de grao ou de posgrao, algunha investigación doutoral, e que os alumnos fagan despois de «embaixadores» da lingua. Isto, ao mesmo tempo, obriga ao profesorado a ter en conta esta exixencia implícita por parte das institucións que subvencionan lectorados de lingua: algunhas institucións fai moito tempo que saben que a percepción da súa lingua no estranxeiro pode contribuír a cambiar as actitudes lingüísticas «na casa».

En Leipzig, dada a natureza da oferta docente, naturalmente estanse a realizar diversos proxectos de investigación relacionados coa lingua galega, pois como lingua integrada na formación, tamén pode escollerse realizar o traballo de fin de grao ou de fin de máster no ámbito do galego. O mesmo cabe dicir, por certo, das teses de doutoramento. Por motivos de espazo non se pode incluír aquí unha listaxe dos traballos científicos realizados sobre o galego ou temas relacionados con Galicia para obter a titulación no IALT, entre os que podemos mencionar temas como estudos sobre tradución literaria, a didáctica do galego estudado xunto con outras linguas iberorrománicas, o discurso mediático sobre o galego e o uso da linguaxe inclusiva en galego⁸⁷. Sen dúbida ten razón Johannes Kabatek cando sinala xa en 1997

⁸⁶ Sarah Müller, «Die berufliche Entwicklung der IALT-Absolventen. Eine Umfrage» (tese para a obtención do título de posgrao en tradución especializada, Universität Leipzig, IALT, 2015).

⁸⁷ Katja Sonnenberg, «Die Übersetzung aus dem Galicischen am Beispiel von Manuel Rivas» (tese para a obtención do título de posgrao en tradución especializada, Universität Leipzig, IALT, 2014); Daniel Schenk, «Falsche Freunde und Interferenzen als Problem beim Erlernen mehrerer iberoromanischer Sprachen» (tese para a obtención do título de posgrao en tradución especializada, Universität Leipzig, IALT, 2015); Anne Klingebiel, «Der gegenwärtige Diskurs zur Autonomie Galiciens in spanischen Tageszeitungen» (tese para a obtención do título de posgrao en tradución especializada, Universität Leipzig, IALT, 2016); Lis Funck, «Zur Übersetzung von *Longa Noite de Pedra*» (tese para a obtención do título de grao en tradución, Universität Leipzig, IALT, 2020); Ninette Voigt, «Galego para todes? *Handbücher*

que «un repertorio dos traballos realizados sería una tarefa de documentación importante»⁸⁸. En Leipzig, os traballos que obteñen a nota sobresaliente ou excelente, incorpóranse na biblioteca Albertina e poden consultarse por Internet. Cabe subliñar, neste contexto, que xa no ano 2011/2012 se consegue dende o IALT, por solicitude escrita por parte do director do CEG (quen puido xustificar a necesidade dunha sigla propia precisamente coa existencia de titulacións universitarias profesionalizantes de galego no ámbito da translatoxía) e por mediación da biblioteca Albertina, a introdución dunha sigla para o galego na rede bibliotecaria do Regensburger Katalog (catálogo de Ratisbona), é dicir, que teña sección propia para o galego, pois ata entón a bibliografía en galego formaba parte da sección de portugués. Dende 2012, todos os libros en ou sobre o galego que chegan ás bibliotecas da rede de bibliotecas que participan do Regensburger Katalog son catalogados baixo unha sigla propia. Como consecuencia da introdución da sigla nova no Regensburger Katalog, tamén entrou no sistema internacional de codificación bibliotecaria, o que permite que no mundo enteiro as obras en galego xa non se cataloguen baixo portugués nin baixo español, dando aínda máis visibilidade ao galego.

A oferta docente leva consigo a inclusión da lingua en toda a documentación académica da universidade, e así, tamén aparece en todas as panorámicas e rexistros de titulacións de grao, posgrao e doutoramento ofrecidas en universidades alemás, incluíndose, polo tanto, en todas as listaxes oficiais e guías de estudo publicadas en Alemaña, incluídas sempre entre as ofertas de formación en tradución, interpretación e translatoxía, terminoloxía, filoloxía, lingüística, lingüística aplicada, estudos románicos e ibero-románicos.

A visibilidade na sociedade e nas institucións tamén aumentou coa obtención de títulos de tradución de galego no IALT, xa que os licenciados do IALT reúnen automaticamente as condicións para seren incluídos no rexistro de profesionais de tradución e interpretación xurados de galego no Estado Federal no que exercen a profesión. Isto leva consigo automaticamente a inclusión no rexistro nacional de tradutores e intérpretes xurados, o que dá aínda máis visibilidade. Hoxe, o galego, a formación de tradutores de galego e a especialización do IALT no ámbito das linguas minorizadas aparecen regularmente en comunicacións da Universidade de Leipzig ao público, menciónanse nos actos inaugurais de eventos, en conferencias de prensa do reitorado da Universidade, os cursos intensivos anúncianse na prensa local, e hai toda unha serie de eventos dirixidos a un público tanto

für gendergerechte Sprache im Galicischen» (tese para a obtención do título de posgrao en tradución especializada, Universität Leipzig, IALT, 2022).

⁸⁸ Kabatek, «Os estudos sobre lingua galega en Alemaña», 10.

universitario como extrauniversitario que contribúen á visibilización e, con isto, á normalización do galego en Alemaña, como ciclos de cinema en galego, catalán e éuscaro, ou unha xornada gastronómica organizada polos lectorados de galego, catalán e éuscaro tódolos anos de degustación de pratos típicos preparados e presentados polo alumnado dos tres lectorados e polo alumnado Erasmus das tres terras residentes na cidade de Leipzig durante o curso académico.

Ao longo dos anos, tamén varios docentes e investigadores do IALT pasaron polos cursos do CEG do IALT, e entre os novos docentes contratados na última década na área de lingüística e translatoxía iberorrománica, todos estudaron catalán ou galego ou obtiveron capacitación adicional no ámbito do galego. Iso levou á alcanzar a «masa crítica» para proxectos didácticos e traballos académicos en equipo, e possibilitou a organización de coloquios científicos e a participación en congresos internacionais. Esta concentración de competencia galega faise notoria no número e na amplitude temática de traballos sobre o galego realizados na última década, e os proxectos de investigación da área de Linguas iberorrománicas, dirixido polo catedrático de lingüística e translatoxía das linguas iberorrománicas e director do CEG de Leipzig. Alén de diversos traballos sobre normalización do galego, linguaxes de especialidade, tradución literaria, didáctica da tradución de linguas minorizadas etc.⁸⁹, cabe mencionar varios proxectos lonxitudinais en curso. Un primeiro proxecto ten como obxectivo a análise do contacto do galego co español na Arxentina, en xeral, e o impacto do galego sobre o desenvolvemento do castelán en Arxentina en particular⁹⁰. No eixe

⁸⁹ Cf., por exemplo, Carsten Sinner, «Galicisch als Sprache der Wirtschaft, Wissenschaft und Verwaltung?», en *Die kleineren Sprachen in der Romania. Verbreitung, Nutzung und Ausbau*, ed. por Ulrich Hoinkes (Frankfurt am Main: Lang, 2013), 17-32; Christian Bahr, recensión: «Sánchez Vidal, Pablo (2010): *O debate normativo da lingua galega (1980-2000)*. A Coruña: Fundación Pedro Barrié de la Maza, 421 pp», *Estudos de Lingüística Galega* 3 (2011): 286-289; Christian Bahr, recensión: «Sprachrettung durch Übersetzung? Fernández Rodríguez, Áurea / Galanes Santos, Iolanda / Luna Alonso, Ana / Montero Küpper, Silvia (2012): *Traducción de una cultura emergente. La literatura gallega contemporánea en el exterior*. Bern u.a.: Peter Lang, 257 Seiten», *Rezensionszeitschrift zur Literaturübersetzung* 14 (2013), <http://www.relue-online.de/2013/03/galicien-sprachrettung-durch-uebersetzung/#more-2665>; Sinner, «Sprachmittlung im universitären Übersetzungsunterricht».

⁹⁰ Jana Neuhaus, «Der Gebrauch der Verbalperiphrase <haber de + Infinitiv> im pretérito indefinido in der Provinz Córdoba, Argentinien» (tese para a obtención do título de licenciatura en tradución especializada (Universität Leipzig, IALT, 2011); Carsten Sinner, «O galego como lingua de contacto do castelán riopratense: unha relación esquecida», *Estudos de Lingüística Galega* 8 (2016): 187-204; Carsten Sinner, «Der Gebrauch der Formen auf -ra für den Ausdruck von Indikativ Plusquamperfekt im Spanischen Argentiniens und die Rolle des Galicischen», en *Vivat diversitas- Romania una, linguae multae. Festschrift für Isabel Zollna zum 60. Geburtstag*, ed. por Stefan Serafin e Vera Eilers (Stuttgart: ibidem, 2018), 267-291;

translatolóxico, cabe mencionar un proxecto, tamén dirixido polo director do CEG, que é continuación de traballos sobre tradución ao galego e do galego como lingua minorizada e trata o papel da tradución na planificación lingüística no caso das linguas minorizadas⁹¹. Noutro proxecto, que envolve a tese de doutoramento de Christian Bahr, esta vertente translatolóxica é compaxinada con outra tradición da Escola de Leipzig: a onomástica aplicada á tradución, neste caso, entón, no contexto do galego⁹². Cabe facer mención tamén dos traballos de Elia Hernández Socas, docente e investigadora no IALT durante máis dunha década, sobre equivalencias interlingüísticas entre alemán, linguas clásicas e iberorrománicas, entre elas, o galego⁹³.

IV. Conclusións

Vimos que coa introdución do galego na oferta de titulacións na Universidade se logrou unha mellora do recoñecemento institucional da lingua en Alemaña e, de rebote, internacionalmente. Dende o Departamento de Lingüística Aplicada e Translatoloxía logrouse, co apoio importante da Xunta de Galicia, a introdución dunha oferta docente de Estudos galegos o suficientemente ampla para crear titulacións propias e módulos para outras carreiras. Isto levou ao establecemento dun foco de investigación sobre Ga-

Carsten Sinner e Jana Dowah, «La perífrasis *hube de* + infinitivo con valor avertivo en español», *RASAL Lingüística* 1(2020); 7-26; Carsten Sinner e Jana Dowah, «The avertive *hube de* + infinitive in Spanish», *Estudios de Lingüística Galega* 12 (2020): 91-114.

⁹¹ Carsten Sinner, «Die Rolle der Translation in der Sprachplanung», en *Translation und sprachlicher Plurizentrismus in der Romania „minor“*, ed. por Elton Prifti e Martina Schrader-Kniffki (Frankfurt am Main: Lang, 2020), 43-95; Bahr, «Sprachrettung durch Übersetzung? ...».

⁹² Christian Bahr, «Subjektivität und Objektivität in Gebrauch und Übersetzung von Ortsnamen am Beispiel Mexikos und Galiciens», en *Text, Diskurs und Translation im Wandel: Transformationen in der lateinamerikanischen Germanistik*, ed. por Christian Fandrych et al. (Tübingen: Stauffenburg, 2013), 209-223; Christian Bahr, «Prinzipien der Standardisierung mehrsprachiger Ortsnamen: Analogismus und Anomalismus», en *Eigennamen und Übersetzung*, ed. por Carsten Sinner e Christian Bahr (Hamburg: Baar, 2021), 209-233; Carsten Sinner e Christian Bahr, eds., *Eigennamen und Übersetzung* (Hamburg: Baar, 2021); Christian Bahr, «Mehrsprachige Ortsnamen. Entstehung, Standardisierung und Übersetzung mehrsprachiger Ortsnamen im internationalen Vergleich und am Beispiel Galiciens» (tese de doutoramento, Universität Leipzig, en preparación).

⁹³ Elia Hernández Socas, «La prefijación ablativa y su representación semántico-conceptual. Estudio contrastivo de equivalencias interlingüísticas entre alemán, lenguas clásicas e iberorromances» (tese de habilitación para cátedra, Universität Leipzig, IALT, 2017); Elia Hernández Socas, «Desmontando la equivalencia. A propósito de equivalencias interlingüísticas en la semántica de verbos prefijados», en *Clases y categorías en la semántica del español y sus interfaces*, ed. por Dolores García Padrón, Héctor Hernández Arocha e Carsten Sinner (Berlin: de Gruyter, 2019), 99-129.

licia nun centro universitario como o imaxinara Dieter Kremer nos anos 90 do século pasado⁹⁴, un núcleo importante para a difusión do galego e o seu estudo, como o expresaba Johannes Kabatek⁹⁵. Mostrouse, alén diso, que si hai o interese e o mercado suficiente para ofrecer una titulación propia, algo que, como vimos, foi seriamente cuestionado por varios romanistas alemáns, e que esta presenza no catálogo de titulacións ofrecida pola Universidade Leipzig e o feito de saíren tradutores e intérpretes formados en galego ao mercado laboral potenciaron as posibilidades académicas e docentes, levando, en consecuencia, a visibilidade ao recoñecemento institucional. Leipzig constitúe hoxe este núcleo de Estudos galegos de cuxa necesidade se falara nos anos 90, un centro de investigación e docencia e de visibilización dos estudos galegos e a realidade galega dentro e fóra da universidade.

Moitos alumnos pasaron polas clases de galego no IALT ao longo da última década e, sen dúbida, moitos deles convertéronse en embaixadores da lingua galega, que avogan polo uso desta lingua e a súa proxección dentro e fóra de Galicia. Convertéronse tamén en multiplicadores de coñecementos sobre as linguas e culturas que estudaron, entre elas, o galego e a realidade galega. Sen dúbida, a presenza do galego como materia de titulacións ben visibles repercute na percepción, en Alemaña, de España como país plurilingüe, e de Galicia como rexión autónoma bilingüe cunha lingua e cultura propias, milenarias e dignas de protección e fomento. Sobre o papel do goberno galego na formación de expertos de galego e de Galicia, cabe dicir que sen dúbida contribúe fortemente á formación de potenciais tradutores e intérpretes, e así aumenta tamén a visibilidade da lingua máis aló das súas fronteiras. Isto é un aspecto importante dentro das iniciativas de normalización e á hora de mellorar as actitudes lingüísticas.

No futuro inmediato, dende Leipzig vaise continuar facendo todo para que as probas Celga de coñecementos de lingua galega se poidan realizar na Universidade de Leipzig, algo non posible ata o momento e claramente unha dificultade no desenvolvemento do noso labor. A superación destas probas é a única vía para que os alumnos que non estudasen galego na modalidade de grao de tradución ou posgrao de tradución técnica ou interpretación (que leva consigo o recoñecemento da capacitación lingüística) certifiquen oficialmente os seus coñecementos de lingua galega, polo que a súa eliminación no exterior implicou negarlles a posibilidade de que os seus esforzos se vexan recoñecidos de forma oficial. Consideramos que é imprescindible poder ofrecelas no noso centro, xa que non só é un elemento de recoñecemento, senón de motivación para que moitos alumnos estuden galego, ademais de proporcionarlle

⁹⁴ Kremer, «Das Galicische zwischen Lusitanistik und Hispanistik», 8.

⁹⁵ Kabatek, «Os estudos sobre lingua galega en Alemaña», 11.

á lingua galega unha maior proxección internacional e visibilidade. Ao longo destes anos puidemos observar como o alumnado decidiu viaxar a Galicia para realizar as probas que certificasen o seus coñecementos e nivel de Galego adquiridos nos dous últimos anos de estudo na Universidade⁹⁶.

Creemos tamén que faltan iniciativas para fomentar a proxección do galego como lingua estranxeira, como fan por exemplo o Instituto Etxepare e o Institut Ramon Llull para o éuscaro e o catalán, respectivamente: tanto os lectores de éuscaro como os lectores de catalán poden asistir a reunións organizadas por institucións do País Vasco e de Cataluña, Andorra e Baleares, nas que realizan programas de formación continua, o que permite mellorar cada ano o seu traballo como docentes de lingua estranxeira. Penso que sería moi positivo para todos os lectores e docentes que se organizasen cursos de formación de docentes de galego como lingua estranxeira no contexto exolingüístico, e fornecer así aos docentes dun espazo no que poder compartir experiencias, ideas, proxectos e recursos didácticos. Cómpre chamar a atención tamén sobre a necesidade dunha maior planificación do ensino de galego como lingua estranxeira, fornecendo aos lectorados de mellores materiais e máis formación continua.

Sobre o autor

Carsten Sinner é Catedrático de Lingüística e Translatoloxía das linguas iberorrománicas na Universidade de Leipzig. Doutor en Lingüística pola Universidade de Potsdam e habilitado para cátedra pola Universidade Humboldt de Berlín. É director da área de linguas ibero-románicas do Departamento de Lingüística Aplicada e Translatoloxía, do Centro de Estudos Galegos, do Centro de estudos cataláns, do Centro de euskera e do centro de investigación do xudeo-español nesta mesma institución. É director, tamén, da cátedra Marià Villangómez de estudos cataláns nesta mesma universidade. Realizou numerosas estadias como investigador ou catedrático visitante, entre outras, na Universidade de Brasília (2012), Universidade Católica de Temuco (2015 e 2016) e City University New York (2019). Dende 2017, é profesor invitado na Universidade da Habana. É autor de numerosas publicacións sobre lingüística iberorrománica, contacto lingüístico, lingüística de variedades, sociolingüística e translatoloxía.

⁹⁶ Puidemos apreciar tamén os problemas que xurdiron á hora de se matricularen. O programa informático que se emprega na actualidade para o pago das taxas non permite o pagamento destas dende o estranxeiro, nin recoñece o documento de identidade daqueles alumnos alemáns que desexan matricularse, polo que informamos deste problema e agardamos que se solucione en vindeiras convocatorias.

About the author

Carsten Sinner is a Professor of Linguistics and Translatology of Iberian Romance languages at Leipzig University. He holds a doctorate in linguistics from the University of Potsdam and completed his habilitation at the Humboldt University of Berlin. He is the director of the Ibero-Romance Languages Department within the Department of Applied Linguistics and Translatology at Leipzig University, where he also heads the Centre for Galician Studies, the Centre for Catalan Studies, the Centre for Basque Studies and the Research Centre for Judeospanish. He is also director of the Marià Villangómez Chair of Catalan Studies at Leipzig University. Carsten Sinner has completed numerous research stays and was visiting professor at the University of Brasília (2012), the Catholic University of Temuco (2015 and 2016) and City University New York (2019), among others. Since 2017 he is guest professor at the University of Havana. He is the author of numerous publications on Ibero-Romance linguistics, language contact, variational linguistics, sociolinguistics and translatology.